

Валентина Радева Благомир Папазов

КНИГА ЗА УЧИТЕЛЯ

ИЗОБРАЗИТЕЛНО

ИЗКУСТВО

за първи клас

1.

Благомир Папазов

Валентина Радева

КНИГА ЗА УЧИТЕЛЯ
**ИЗОБРАЗИТЕЛНО
ИЗКУСТВО**
ЗА ПЪРВИ КЛАС

ИЗДАТЕЛСТВО

БИТ И ТЕХНИКА

Варна, 2016

КНИГА ЗА УЧИТЕЛЯ

ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО

ЗА ПЪРВИ КЛАС

Автори: проф. д-р Благомир Кирилов Папазов
гл. ас. д-р Валентина Тодорова Радева

Художник Катерина Иванова Милушева

Графични дизайнери: Милена Кондева Кондева
Ирина Иванова Касабова

Коректор Зоряна Стоянова

- © Благомир Кирилов Папазов, 2016 г.
- © Валентина Тодорова Радева, 2016 г.
- © Милена Кондева Кондева – корица, 2016 г.
- © Ирина Иванова Касабова – графичен дизайн, 2016 г.
- © Катерина Иванова Милушева – илюстрации, 2016 г.
- © Издателство „Бит и техника“ ООД, всички права запазени, 2016 г.

ВЪВЕДЕНИЕ

Постъпването на всяко дете в първи клас е събитие, изпълнено с палитра от разнопосочни настроения, емоции, преживявания, очаквания. Преходът от детската градина към училището е процес с изключително важно значение за всички субекти на образователната ни система:

- за бъдещите ученици, които с вълнение и нетърпение очакват да споделят своите преживявания, да открият нови хоризонти на знанието, да разкрият своите уникални способности;
- за учителите, които с отговорност и самоотверженост приемат мисията за подкрепа благоденствието и личностното израстване на следващото поколение млади изследователи;
- за родителите, които с надежда и още повече очаквания съдействат за пълноценното разгръщане потенциала на техните достойни последователи.

Именно водени от стремежа този преход да се осъществи по възможно най-плавния и непринуден за децата начин, авторите намират за удачно присъствието на любим за децата герой, познат главно от популярните детски анимационни филми. Нашият герой не е назован по определен начин, за да се предостави възможността самите деца да изберат подходящото за него име. Изборът на героя сурикатче не е случаен. Освен притежаваните от животинчето антропоморфни физически белези, интересен е и фактът, че на немски името му в буквален превод означава *земно човече (Erdmännchen)*. Друг повод за избора му е и аналогията, която може да се направи относно социалния начин на живот на сурикатите и правилата, които те спазват – в колониите им има лидери, отглеждат се потомства в големи семейни обединения, водещ е принципът на взаимопомощ в съжителството им.

При тези първи крачки в необятния свят на изобразителното изкуство, важни за малкия ученик, от съществено значение е спазването на един от основните дидактически принципи за достъпност на образователното съдържание. Атрактивният, забавен начин при представяне на новите знания и изпълненото с множество съпътстващи задачи учебно съдържание гарантират по-високи равнища на успеваемост при изпълнение на изобразителните задачи. Гаранция за достигане на по-високи постижения е и поднасянето на новите за децата знания постепенно, ненатрапчиво, с използването на игрови похвати.

Една от основните стратегически линии в методологията при структуриране на образователното съдържание е поэтапното запознаване на децата с основните видове изобразителни материали и пособия, с техни фундаментални технически параметри, както и затвърдяването на знанията за правилната им употреба и съхранение.

Друга стратегическа линия в методологичната рамка е стремежът към устойчиво усвояване на знания, умения и компетентности в резултат от спираловидното надграждане на теоретичния базис. Именно на този принцип е подчинено изучаването на предвидените в учебната програма знания за определен набор от цветове (хроматични и ахроматични) и за емоционалния заряд, който носят в себе си. За постигането на тези цели на сезонен принцип се допълва постепенно и се съпоставя палитрата от цветове, с които художникът си служи, с онази, чрез която природата твори своите пейзажи.

Подобен ротационен принцип е застъпен и в методологията при запознаване на учениците с имена на известни български художници. Кратки данни за живота и творчеството им, както и тематично подбрани техни творби са включени на подходящи места в учебното съдържание. Този подход при представяне на информацията за тях съдейства в няколко посоки – запознаването с творчеството на емблематични български художници става постепенно, което от своя страна води до възможността за по-пълноценно анализиране на сюжетното и стилового изграждане на образите в творбите им, а всичко това спомага за формиране у учениците на способност за по-лесното им запомняне и разпознаване.

В основата на всяка методична единица стои принципът за балансирано формулиране на изобразителните задачи, като се следват правилата за обогатяване изобразителната грамотност на учениците и като се зачита свободата за индивидуална художественотворческа интерпретация. Този принцип предполага ранното откриване на заложбите и способностите на всеки ученик и насърчаване на

развитието и реализацията му.

Водеща концептуална линия е вложена във взаимовръзката „знам как – показвам как“ (Know-How/Show-How) чрез визуализирането на новите знания и практически умения в специални полета, където се демонстрират ключови изобразителни техники и начини на обработка на изобразителните материали, както и хронологично онагледените технологични етапи на конкретната дейност.

Наличието на проблемно-ситуационни задачи за упражнение и практически дейности към голяма част от темите в учебното съдържание е предпоставка за развитие на творческото мислене у учениците, за формиране у тях на устойчиви нагласи и мотивация за учене и експериментиране чрез изобразителните материали и пособия.

Допълнителните методически ресурси в електронния вариант на учебника имат за цел не само да внесат по-голяма яснота и нагледност при представяне на образователното съдържание, но и да активизират познавателните нагласи у децата в контекста на информалното учене.

За бързо и лесно ориентиране относно необходимите за конкретната тема изобразителни материали и пособия в горния десен ъгъл на разтвора в учебника е обособено поле с подходящо за първия учебен срок знаково обозначаване, което през втория срок се замества от текст. Чрез символа на „съвета на художника“ към част от темите се обръща внимание на някои съществени моменти, на незабележими понякога на пръв поглед детайли, както и на интересни идеи в хода на успешната практическа дейност.

Наличието на приложения в края на учебника към някои от уроците има за цел да обезпечи, но не и да ограничи, творческия процес на учениците, като им спести време и им предостави опора за собствена интерпретация на съответния учебен проблем.

В настоящата *Книга за учителя* авторският колектив изяснява още основни положения в концептуалната рамка на учебно-дидактическият комплекс по предмета „Изобразително изкуство“ за 1. клас. Представена е обща характеристика на учебния предмет, който е част от общообразователната подготовка на средното общообразователно училище съгласно Наредба № 5 от 30.11.2015 г. (чл. 3, ал. 1). Потърсени са механизми, чрез които учебният предмет „Изобразително изкуство“ да бъде успешно обвързан с изведените ключови компетентности, но приоритетно е ангажиран с изпълнение на основните дейности „за креативното представяне на идеи и за преживявания и емоции с помощта на различни средства и е пряко обвързан с придобиването на културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество“ (чл. 3, ал. 2, т. 6 на Наредба № 5).

В първата част на *Книгата за учителя* е обоснована концепцията на дидактическият комплект за общообразователна подготовка по предмета „Изобразително изкуство“ за 1. клас, а именно – учебник с включени в него приложения, електронен вариант на учебника с включени в него допълнителни ресурси, както и настоящата *Книга за учителя*.

Втората част на настоящата книга съдържа методически разработки по всички теми, които са представени в идентичен алгоритмичен порядък: тема, цели, очаквани резултати от обучението – знания, умения и отношения, компетентности като очаквани резултати от обучението, понятия, ключови компетентности, възможни междупредметни връзки, понятия и проблеми с интегрален характер, възможности за индивидуална творческа проява, методически насоки, допълнителни методически ресурси.

Примерното годишно разпределение на учебното съдържание е в съответствие с рамката на учебната програма за предмета „Изобразително изкуство“ за 1. клас. То е представено в табличен вид като приложение.

ЧАСТ ПЪРВА

КОНЦЕПЦИЯ НА ДИДАКТИЧЕСКИЯ КОМПЛЕКТ ЗА ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА ПОДГОТОВКА ПО ПРЕДМЕТА „ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО“ ЗА 1. КЛАС

1. *Нормативна обезпеченост на обучението по предмета „Изобразително изкуство“*

Обучението по „Изобразително изкуство“ в 1. клас е съобразено с редица нормативни актове в съответната йерархична последователност, а именно:

- Закон за предучилищното и училищно образование от 13.10.2015 г., в сила от 1.08.2016 г. Основен предмет на Закона е уреждането на обществените отношения, свързани с осигуряване на правото на предучилищно и училищно образование;
- Наредба № 4 от 30.11.2015 г. за учебния план (ДВ, бр.94/ 4.12.2015 г.). Тази наредба определя държавния образователен стандарт за учебния план, който определя характеристики, съдържание и структура на учебния план. Учебният предмет „Изобразително изкуство“ за 1. клас е включен в рамков учебен план за общо образование за основната образователна степен (начален етап) и се изучава по 2 часа седмично – или е с 32 часа годишен хорариум (приложение № 1 към чл. 12, ал. 2, т. 1 от Наредба № 4);
- Наредба № 5 от 30.11.2015 г. за общообразователната подготовка (ДВ, бр.95/ 8.12.2015 г.). Наредбата определя държавния образователен стандарт за общообразователна подготовка. Съгласно разпоредбите ѝ общообразователната подготовка се осъществява чрез изучаването на общообразователни предмети, сред които е учебният предмет „Изобразително изкуство“. Наредбата определя структурата на държавния образователен стандарт за предмета „Изобразително изкуство“ (приложение № 18 към чл. 6, ал. 1, т. 18 от Наредба № 5);
- Учебна програма по предмета „Изобразително изкуство“ за 1. клас конкретизира държавния образователен стандарт по предмета. Утвърдена е със Заповед № РД09 -1857 от 17.12.2015 г. на Министъра на образованието и науката. Представена е в приложение № 5 към т. 5 на Учебни програми за първи клас.

Учебната програма по „Изобразително изкуство“ е структурирана по всички задължителни реквизити за учебна програма, регламентирани от чл. 8 от Наредба № 5 за общообразователната подготовка. Отчетен е фактът, че постигането на основната ключова компетентност – *културна компетентност и изразяване чрез творчество*, се свързва с възможностите за стимулиране на детското въображение и за изразяването на емоции в процеса на изобразителната дейност. Обърнато е и специално внимание на прищците за първокласника спонтанност, въображение и желание за изява, които следва да се направляват в посока на постепенното осъзнаване на стойността на изкуството в живота и развитие на способността за себеизразяване, на проява на естетическо чувство и зачитане на културното многообразие. Акцент в програмата се поставя върху:

- Създаване на реални и фантазни образи на обекти чрез използване на разнообразни материали и пособия;
- Възприемане на произведения от изобразителното изкуство и илюстрации на литературни творби;
- Познаване и използване на визуални знаци в различни области на живота.

Наред с основните понятия за усвояване са изведени и такива с интегрален и междудисциплинарен характер: *природа, обект, среда, творба, цвят, форма, образ, знак, въображение, творчество, изобразителни материали и техники.*

Очакваните резултати от обучението в края на класа са обособени в пет области на компетентност със съответните към всяка знания, умения и отношения, а именно: *Обект и среда, Обект и образ, Зрител и творба, Визуална комуникация, Материали и техники.*

Учебното съдържание е разпределено в осем глобални теми с прилежащите им компетентности като очаквани резултати от обучението. Темите са следните: *Богатството на образите, Реални и*

фантазни герои, Образи и форми, Образи и цветове, Творби на изобразителното изкуство, Илюстрации в книги за деца, Общуване и знаци, Материали и пособия.

2. Методическа концепция за изграждане на учебно-дидактическият комплект по „Изобразително изкуство“ за 1. клас

Предложеният учебно-дидактически комплект се състои от учебник – хартиен и електронен вариант, и *Книга за учителя*.

Същността на методическата концепция, заложена в учебния комплект, е следната:

- Учебното съдържание е подбрано и структурирано по глобалните теми от учебната програма, като водеща е идеята да се стимулира детското въображение и да се затвърди способността за изразяване на емоции в процеса на изобразителната дейност.
- Отделните методични единици са структурирани по начин, който съхранява присъщите за възрастта спонтанност и въображение, но чрез достъпно предложени модели за успешно изграждане на обекти и предмети тази експресивност деликатно се овладява в посока постепенното осъзнаване на стойността на изкуството в живота на децата и развитие на способността им за себеизразяване, за проява на естетическо чувство и зачитане на културното многообразие.
- Чрез планираното многообразие от изобразителни творчески дейности се създават предпоставки за пълноценно надграждане на културната компетентност и уменията за изразяване чрез творчество у учениците при спазване на индивидуалните им предпочитания за самостоятелна интерпретация на задачите.

Организация и тематично разпределение на учебното съдържание по „Изобразително изкуство“ за 1. клас

Всяка урочна единица в учебното съдържание е композирана в основно заглавие и подзаглавие, които са идейно обвързани. Заглавието представя основния учебен проблем, заложен в темата, и е свързано с усвояването на нови знания. Формулировката на подзаглавието насочва към конкретиката на практическото упражнение, което е свързано със затвърдяване на новите знания. Налице е цветovo обозначаване на уроците за нови знания, за упражнение и практически дейности и за диагностика, съответно – със зелен, син и оранжев цвят. Темите в учебното съдържание са синхронизирани със сезонната цикличност, обичаите и празниците в битата на хората и т.н. Тяхната последователност е следната:

Довиждане, лято! Здравей, училище! *Моят свят е...*

Материали и пособия за рисуване. *Рисувам с линии*

Богатството на цветовете. *Весела случка от лятото*

Образи и форми. *Шарена черга*

Реалност и фантазия. *Фантазирам и творя*

Плоски и обемни форми. *Аквариум*

Багрите на есента. *Есенна разходка*

Рисуване по впечатление. *Даровете на есента*

Знаците около нас. *Рисувам знаци*

Обемни форми. *Любимо животно*

Средата около нас. *Аз живея тук*

Извънземните... *Среща в Космоса*

Човешка фигура. *Нарисувай приятел или семейството си*

Апликиране с дорисуване. *Картичка*

Цветовете на зимата. *Зимна приказка*

Светът на изобразителното изкуство. *Малкият творец*

Образи от фигури. *Апликирани форми*
Народно творчество. *Украса на съдове*
Моделиране на човешка фигура. *Спортист*
Традиции и обичаи. *Проект „Кукерска маска“*
Разказ в картинки. *Приключенията на...*
Музиката в цвят и образ. *Музиката в цветове и картини*
Забавни букви и цифри. *Весели имена*
Образи и знаци. *В зоопарка*
Пролетна палитра. *Рисувам пролетта*
Пролетни празници. *Великденска украса*
Земята – наш дом. *За чиста планета*
Художествена конструкция. *Групов проект „Приказен замък“*
Илюстрация. *Имало едно време...*
Децата по света. *Приятели от близо и далеч*
В художествената галерия. *Изложба*
Вече знам и мога.

Проекция на глобалните теми в учебното съдържание

Учебното съдържание обхваща предвидените в програмата 8 (осем) глобални теми и свързаните с тях компетентности като очаквани резултати от обучението. Съобразено е препоръчителното разпределение на задължителни учебни часове, като от общо 64 (шейсет и четири часа) 30 (трийсет) методични единици са предвидени за нови знания, 30 (трийсет) – за упражнения и практически дейности, по една методична единица – съответно за диагностика на входящо и междинно ниво и още две методични единици – за изходяща диагностика.

ВТОРА ЧАСТ

КОНКРЕТНИ МЕТОДИЧЕСКИ НАСОКИ ПО ТЕМИТЕ ОТ УЧЕБНОТО СЪДЪРЖАНИЕ

ТЕМА 1. ВХОДЯЩА ДИАГНОСТИКА

ДОВИЖДАНЕ, ЛЯТО! ЗДРАВЕЙ, УЧИЛИЩЕ! *Моят свят е...*

Цели:

- Запознаване с учебния предмет „Изобразително изкуство“;
- Запознаване с учебника, приложенията и допълнителните материали;
- Ориентиране в учебника, символите и знаците в него;
- Диагностика на входящо равнище чрез решаване на визуални тестове и изпълняване на изобразителна задача.

Очаквани резултати от обучението – знания, умения и отношения:

- Усвоява знания за новия учебен предмет, за учебника и приложенията към него, за допълнителните материали;
- Упражнява уменията за решаване на визуални тестове;
- Актуализира познанията за организиране на работното място при изобразителна дейност;
- Формира умение за разчитане на символите и знаците;
- Формира позитивно отношение към света на изобразителното изкуство;
- Полага основите за изграждане на художествената и естетическата култура.

Понятия:

- основни изобразителни материали и пособия.

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език* – описване на наблюдавани обекти, среда, произведения на изобразителното изкуство и ученически творби;
- *Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите* – създаване на образи от геометрични форми и линии;
- *Социални и граждански компетентности* – изобразяване на членове на семейството, случки от живота на възрастните и децата.

Възможни междупредметни връзки: Български език и литература, Математика, Околен свят

Възможности за индивидуална творческа проява. Обект на творческа интерпретация при изобразителната задача са най-различни и любими за конкретното дете образи. Рисунката се изпълнява с изобразителни материали по предпочитание на децата, което отново е предпоставка за самостоятелно творческо решение.

Методически насоки:

В педагогическата практика на образователно-възпитателния процес по изобразително изкуство са познати няколко основни вида диагностични процедури – входяща, междинна, изходяща и текуща (провеждане на конферанс в края на всеки урок, свързан с конкретната изобразителна дейност). И четирите вида диагностика са насочени към установяване качествата на детските творби, в които са отразени усвоените до момента знания и изобразителни умения. Отделните диагностични процедури са съобразени основно с целите и задачите на учебното съдържание по предмета „Изобразително изкуство“ и утвърдените държавни стандарти. Диагностиката на постигнатите резултати в хода на учебния процес се провежда според установените критерии за проявената от ученика изобразителна грамотност и художествената изразителност на творбата му със съответните показатели към тях. Анализът и обосновката на резултатите от редовно провежданите диагностични процедури

са необходими не само на учителя по изобразително изкуство, те са и своеобразен стимул за децата от началното училище. Чрез съпоставянето на индивидуалните им постижения или при изясняване на съществуващи пропуски учениците се мотивират много по-ефективно за достигане до по-успешен резултат в изобразителната си дейност. Не трябва да се пренебрегва и фактът, че именно чрез отчитане на достигнатите успехи или наличието на пропуски се създават условия за формиране на индивидуални диагностични способности при възприемане и преценка на детското творчество и на произведенията от изобразителните изкуства.

Входящата диагностика има за цел да отчете достигнатото познавателно равнище у децата и техните изобразителни умения, усвоени в предучилищния образователен етап. Тази диагностична процедура е от съществено значение за обучението на най-малките ученици от първи клас, тъй като чрез провеждането ѝ учителят изгражда своите необходими първоначални представи, благодарение на които много по-обективно определя конкретиката и обхвата на задачите в предстоящото обучение. Познаването и своевременното отчитане на критериите и показателите, обхващащи входното ниво на учениците, е безспорен атестат за ползотворна учебно-възпитателна работа по изобразително изкуство. Чрез входящата диагностика се създава възможност за оптимална реализация на приемствеността в изобразителната дейност между детската градина и началното училище. При провеждане на междинната (тема 16) и изходящата диагностика (тема 32) получените резултати от входящата диагностика са основа за обективно сравнение и отчитане ефективността на обучението по изобразително изкуство. При използваните визуални тестове е удачно да се прилага четиристепенна скала за диференциране на постиженията, а именно: „висок резултат“, „добър резултат“, „задоволителен резултат“ и „незадоволителен резултат“ (по О. Занков). Тази скала е добре да се използва и при отчитане на резултатите от практическите изобразителни задачи. В сремежа ни към подпомагане дейността на учителя и за по-обективното отчитане на резултатите към всеки от тестовете са изготвени примерни приложения, представляващи диагностичен инструментариум в табличен вид.

Първият визуален тест при входящата диагностика е насочен към установяване индивидуалните представи на децата за основни изобразителни материали и пособия. В конкретния случай добър резултат би бил такъв, при който ученикът, наред с всички верни отговори, посочва и един от неправилните отговори за верен – линията или ножицата. Задоволителен би бил резултат, при който са налице два грешни отговора (независимо дали е отбелязан грешен за верен или не е отбелязан верен отговор в теста), а незадоволителен – при наличие на повече от два грешни отговора.

Вторият диагностичен тест отчита способността на децата да разпознават съществени признаци и визуални белези на предмети и обекти, близки до техните представи. Всеки от четирите примера на задачата представлява съответна група: групата на човешките фигури се представлява от фигурата на дядото; предметите от околния свят – от къщата; групата на растенията – от дървото; на животните – от петела. Диагностиката на отговорите е аналогична на предходната – повече от два грешно свързани елемента се считат за незадоволителен резултат.

Третата диагностична процедура представлява адаптиран вариант на тестове за отчитане степен на проявена креативност (по Ф. Уилямс). Проверката се провежда под формата на фигуративен тест с продължителност от 5 до 10 минути. Този тест има за цел да измери когнитивно равнище у децата и процедурите на творческа дейност чрез някои от факторите на дивергентно мислене: *гъвкавост, оригиналност, разработеност*. Тези когнитивни фактори на дивергентното мислене тясно кореспондират с творческите прояви на личността (мисленето на дясното полукълбо, образното мислене, синтетичния стил на мислене). Поради естеството на теста за креативност намесата на учителя при решаването му от децата е недопустима.

Гъвкавостта е свързана с нагласата у творческите личности често да променят нещо в търсенето на решения, вместо инертно да се придържат към един път или една категория. Тяхното мислене не е фиксирано, а подвижно и в случая рефлектира върху броя на измененията на категорията рисунка, като се брой от първата. Възможните категории са: живи същества (човек, лице, цвете, дърво, всички растения, плодове, животни, насекоми, риби, птици и т.н.); предмети (лодки, космически

кораби, велосипеди, машини, инструменти, играчки, оборудване, мебели, предмети от бита, съдове и др.); символи (букви, цифри, названия, гербове, флагове, всякакви символични обозначения и др.); околна среда (град, път, къща, двор, парк, космос, гора и т.н.). Възможният бал по този критерий е 1 или 2 – в зависимост от това колко пъти се изменя категорията на рисунките, с изключение на първата.

Оригиналността е обвързана с местоположението (вътре/около стимулиращата фигура) на рисунката. Всеки квадрат съдържа стимулираща линия или фигура, която е пречка за по-малко творчески настроените личности. Най-оригинални са тези автори, които рисуват вътре и около зададената предварително схематична рисунка. Обосновката е следната: по-слабо креативните личности обикновено игнорират вмъкнатата фигура стимул и рисуват извън нейните предели, тоест фигурата представлява границите на изображението. Малко по-креативните личности ще предпочетат работа вътре в затвореното пространство на вмъкнатата фигура стимул. Силно творческите личности ще синтезират, ще обединят и техните рисунки ще се разположат както във вътрешността, така и извън контурите на стимулиращата фигура. Резултатът по този критерий се отчита по следния начин:

- 1 точка – рисуват само около фигурата стимул;
- 2 точки – рисуват само във вътрешността на фигурата стимул;
- 3 точки – рисуват както във вътрешността, така и извън фигурата стимул;

Разработеността проследява наличието на симетрия–асиметрия, разположение на детайлите, асиметричност в композицията. Резултатът се получава по следния начин:

- 0 точки – симетрично изобразяване вътре и извън фигурата стимул;
- 1 точка – асиметрично изобразяване извън фигурата стимул;
- 2 точки – асиметрично изобразяване във фигурата стимул;
- 3 точки – асиметрично разполагане и изобразяване изцяло в композицията – във вътрешността и извън фигурата стимул.

Максималният тестов бал, който може да се получи като резултат за всяко дете, отчитайки всички критерии за всички фигури стимули, е 20 точки. За добър може да се приеме резултат, който варира в границите от 17 до 14 точки включително, за задоволителен – от 13 до 9 точки включително, а за ниско постижение – 8 и по-малко получени точки.

Самостоятелната изобразителна задача има за цел да се предостави възможност на всяко от децата да изяви индивидуалните си практически умения в контекста на поставената тема „Моят свят е...“. С оглед преодоляване на евентуални затруднения при определяне на сюжета („Нарисувай случка с любим образ“) учителят насочва учениците към възможни варианти, близки до обкръжението на децата. Обръща се внимание върху възможностите на различни изобразителни материали и пособия. В края на урока и при изпълнение на всички визуални тестове и изобразителни задачи учителят има достатъчен набор от ресурси за максимално обективно диагностициране на входното ниво на постиженията и способностите на децата за отчитане по двата основни критерия – изобразителната грамотност на децата и художествената изразителност, вложена в творчеството им.

Допълнителни методически ресурси: стихотворение за детството.

ТЕМА 2. МАТЕРИАЛИ И ПОСОБИЯ ЗА РИСУВАНЕ. *Рисувам с линии*

Глобална тема: Материали и пособия

Цели:

- Формиране на умения за разграничаване на основни изобразителни материали и пособия;
- Установяване спецификата на графичните изобразителни материали чрез характерната следа, която оставят върху изобразителна повърхност;
- Съпоставяне на различието и приликата при изобразяване на разнообразие от графични линии за постигане на различна материалност в изображенията на обектите.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

Материали и техники:

- Познава основни изобразителни материали и пособия;
- Разбира най-общо връзката между графични материали и пособия.

Понятия:

- изобразителни материали: пастели, флумастери, моливи;
- изобразителни пособия: плоска и обла четка;
- следата от различни графични материали – видове линии.

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език* – описване на наблюдавани обекти, среда и ученически творби;
- *Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите* – свързване на точки за изграждане на образи, включително и за дорисуване на симетрични фигури;
- *Инициативност и предприемчивост* – използване на различни материали и пособия.

Възможни междупредметни връзки: Математика, Български език и литература, Околен свят.

Възможности за индивидуална творческа проява: На учениците се дава възможност да включат в рисунките си други характерни за съответната природна среда обекти. Възможност за самостоятелен творчески подход е и алтернативата пред децата по предпочитание да оцветят рисунките си или да доукрасят изображенията на животни от приложение 1.

Методически насоки:

Първото упражнение в урока (стр.6) има за цел да запознае учениците с богатството на линиите, които могат да се направят с различните изобразителни материали. Друг важен акцент е характеристиката на следата, която оставят тези материали. Присъствието на двата вида четки – плоска и обла, не бива да измества фокуса на темата – разновидностите на едно от основните графични изразни средства – линията. Необходимо е да се коментира още, че започнатите прави линии с различните материали и пособия и техните трансформации в пунктирани, начупени, прекъснати, пресечни, спираловидни, дъговидни, вълнообразни линии биха могли да се изпълнят с всеки един от посочените изобразителни материали – молив, флумастер, пастел, боя.

Дискутирането по репродуцираните детски творби (стр.6) дава възможност да се акцентира върху главния проблем в темата – използването на разнообразни линии не само за обогатяване на конкретен образ, но и за пресъздаване на различието между обектите в една творба (пейзажа). Подходящата употреба на различни видове линии може да допринесе за изобразяване на по-убедителна материалност, например ръбестите начупени линии в планината подсказват нейната стръмна, скалиста повърхност, а плавната вълнообразна линия в короната на дървото – мекотата и лекотата на листата. Плътно и равномерно нанасяне на цветните линии следва да ориентира учениците към правилния изобразителен материал, с който са изпълнени творбите – флумастери.

Първата практическа задача по темата (стр.7) е за дорисуване по предварително започнати фигури, които се характеризират с различна форма, изобразени с различен вид линии – подходящи за пресъздаване на съответната материалност. Разнообразието в структурата им се подсказва допълнително и от различието в предложените за дорисуване графични материали: молив, флумастери, пастели.

Допълнителни ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника.

ТЕМА 3. БОГАТСТВОТО НА ЦВЕТОВЕТЕ. *Весела случка от лятото*

Глобална тема: Образи и цветове. Материали и пособия

Цели:

- Формиране на умения за разграничаване на основни живописни материали и пособия;
- Запознаване с възможностите и спецификата на акварелните бои;
- Формиране на умения за разпознаване на основни цветове и получаване на други (съставни цветове) чрез смесването им.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

Обект и образ:

- Разграничава различните видове цветове – червен, жълт, син, оранжев, зелен, виолетов.

Материали и техники:

- Познава основни изобразителни материали и пособия;
- Разбира най-общо връзката между живописни материали и пособия.

Понятия:

- цвят;
- изобразителни материали (акварелни бои);
- изобразителни пособия (обла четка).

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език* – описване на наблюдавани ученически рисунки; прилагане на нови понятия от областта на изобразителното изкуство в игрова ситуация; създаване на рисунки за изразяване на впечатления и преживявания от случки от живота на децата;
- *Инициативност и предприемчивост* – практическо използване на материали и пособия.

Възможни междупредметни връзки: Български език и литература, Околен свят.

Възможности за индивидуална творческа проява. Конкретният сюжет на изображение е предмет на самостоятелна творческа интерпретация.

Методически насоки:

- Встъпителната задача към темата има за цел учениците да се запознаят с предвидените за изучаване в учебната програма три основни цвята – червен, жълт и син, които само се назовават. Съпътстващата задача изисква от децата да открият употребата на тези цветове както във въртележката, така и в различните образи от другите две детски рисунки. Запознаването с трите основни цвята не е пречка да се коментират в примерите наличието и наименованието и на други, познати на децата цветове.
- Естествен преход към конкретната изобразителна задача е илюстрираният пример с цветовете, които се получават при смесването на всеки два от основните помежду им. За още по-пълноценно възприемане на знанията за основните и съставните цветове допринася онагледяването им чрез „преливащата“ в двете страници на учебника дъга. Присъствието на дъгата подсказва, че най-успешното смесване между цветовете се получава при преливането на акварелни бои върху обилно намокрен акварелен лист. Всички цветове на дъгата биха се проявили, ако се използват дори само трите основни цвята, нанесени бързо и близо един до друг.
- В съвета на художника (електронен учебник) се дават характеристиката и свойствата на акварелните бои, нанасянето им с обилно количество вода, което води до прозирното им полагане върху листа хартия.
- Съветите за съхранение на четките – старателното им измиване и поставянето им в комплекта с бои или в подходящ съд с дръжките надолу – също са от ключово значение за правилната им и дългосрочна употреба.

- Упражнението за смесването на цветовете на страницата в учебника се изпълнява, като се спазват условията във всяка от задачите – смесват се всеки два от посочените цветове. Не е задължително да се спазва точно тази последователност в уравненията, дори напротив – желателно е при смесването на по-интензивния син цвят с жълтия първо да се нанесе вторият. Схемата е предложена по този начин поради естетически съображения. По предпочитание на децата и съобразно качеството на използваните от тях материали за рисуване уравненията могат да се решат освен с флумастери, и с цветни моливи.
- Главната изобразителна задача към този урок изисква пресъздаването на конкретен сюжет – случка от лятото, изобразена в подходящи цветове съчетания, както и по-смели опити относно смесването на боите и получаването по този начин на други цветове. Необходимо е учителят да зададе няколко заглавия/ теми, които да бъдат ориентир при изпълнение на задачата. Може да се подсказва на учениците, че изобразяването на тази случка е възможно да се предхожда от изобразяването на цветна дъга в горния край на листа.

Допълнителни методически ресурси:

- Разказ за цветовете;
- Приказка за смесването на цветовете;
- Съвет на художника за рисуването с акварелни бои и за правилното съхраняване на четките.

ТЕМА 4. ОБРАЗИ И ФОРМИ. *Шарена черга*

Глобална тема: Образи и форми. Материали и пособия

Цели:

- Формиране на представа за визуалните особености и предназначението на предмети от народното творчество;
- Разбиране значението и начина на създаване на стилизирана (сведена до геометрични фигури) декорация върху подобни съдове и предмети;
- Използване на опростени декоративни елементи при създаване на собствен проект за украса на килимена декоративна композиция.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

Обект и образ:

- Назовава характерни визуални особености на обекти и форми.

Материали и техники:

- Използва възможностите на различни видове изобразителни материали и пособия в изобразителната дейност.

Понятия:

- форма.

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език* – описване на наблюдавани обекти, среда, произведения на изобразителното изкуство и ученически творби; прилагане на нови понятия от областта на изобразителното изкуство в игрова ситуация.
- *Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите* – свързване на точки за изграждане на образи, включително и за дорисуване; създаване на образи от геометрични форми и линии; използване на основни геометрични фигури при създаване на образи.
- *Умения за учене* – планиране на самостоятелната работа на ученика.

Възможни междупредметни връзки: Математика, Околен свят, Технологии и предприемачество.

Възможности за индивидуална творческа проява: самостоятелен подбор на цветове, видове линии и други познати геометрични форми.

Методически насоки:

- Урокът е посветен на някои традиционни български занаяти – тъкачеството и шевицата, и на начина за изобразяване на природни обекти – растения и животни, в облеклото и текстилни изделия от бита на хората (черги, килими, покривки, кърпи и др.). Учениците се запознават още с основните съставни части в украсата на тези изделия. Дискутират се особеностите в начина, по който изглеждат пресъздадените образи. От учениците се очаква да разберат причините, поради които образите в народните шевици изглеждат по този начин – използването на конци и пришиването им към парче плат прави изображенията да наподобяват определени форми – триъгълни, правоъгълни, квадратни. Отделните елементи, съставляващи образа, също наподобяват такива геометрични фигури. Коментира се и най-опростеният вариант на украса на престилките и чергите – цветни полета с различна широчина и посока. Дискутират се и визуалните прилики между двете изделия – продълговатата им форма, последователното редуване в украсата им, материалите, от които са създадени, и др.

Претворяването на природни обекти в народното творчество е повод по-обстойно да се анализират приликите на формите им с познати на учениците фигури с овални (заоблени), кръгли, триъгълни форми.

- Задачата с растителните примери и образа на пиленцето (стр.11) следва да насочи вниманието на децата върху факта, че контурите на някои природни форми приличат на една-единствена геометрична фигура (листото – на триъгълник), други представляват съчетание от няколко опростени геометрични фигури (детелината е съставена от три малки кръгчета, допреди едно до друго), а трети са сложна комбинация от различни и по-сложни фигури (пиленцето е съставено от триъгълници, кръгчета и полукръгове с различна големина).
- Следващата задача за упражнение на редуването на линии, форми и цветове е предхождаща основната практическа задача. Нейната главна цел е да се избегнат евентуалните неточности в изобразяването на несъразмерни форми или пространства (интервали) между тях.
- Примерната рисунка и снимката на черга демонстрират и дават идеи за начина на редуване на цветните ивици и украсните елементи в тях. Декорацията в проектите на учениците би могла да съдържа и по-сложни от линейно представените варианти. Проектът на черга е своеобразно продължение на предходните два учебни проблема, тъй като затвърдява уменията на децата да съчетават цветове комбинации, както и да използват различни по вид и широчина линии.

Допълнителни методически ресурси: разясняване на понятието „изображение“.

ТЕМА 5. РЕАЛНОСТ И ФАНТАЗИЯ. *Фантазирам и творя*

Глобална тема: Реални и фантазни герои. Материали и пособия

Цели:

- Развиване на абстрактно-логическото мислене на учениците чрез прилагане на принципи при изграждане на фантазни образи, основани на аглутинацията;
- Усъвършенстване на комбинаториката при подбора и съединяването на морфологичните части на образите.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

Обект и среда:

- Разбира основни връзки между обекти и среда в изображения на реални и фантазни герои;
- Интерпретира връзки между обекти и среда в изображения на реални и фантазни герои.

Материали и техники:

- Използва възможностите на различни видове материали и пособия.

Понятия:

- фантазен герой.

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език* – прилагане на новите понятия от областта на изобразителното изкуство в игрова ситуация.
- *Инициативност и предприемчивост* – използване на различни материали, инструменти и пособия; създаване на приложения с хартия (с дорисуване); практическо използване на материали и пособия.

Възможни междупредметни връзки: Околен свят, Технологии и предприемачество.

Възможности за индивидуална творческа проява. Учениците сами определят вида, броя и начина на съединяване на отделните части от животни. Самостоятелно решават дали ще залепят плътно една до друга частите, или ще оставят място за дорисуване. Друга възможност за интересна творческа интерпретация е създаването на повече от един фантазен образ, пресъздаването на своеобразен сюжет, както и измислянето на подходящи за героите имена.

Методически насоки:

- Учебното съдържание в темата има за цел да разкрие принципни различия в начина, по който изглеждат реалните и измислените образи. За успешното представяне на фантазните изображения се използват възможностите на аглутинацията. Причината фантазните образи да се обособят в отделна група е необходимостта да се анализират по-обстойно.
- Първата задача в темата насочва към установяване на основните различия в посочените примери – съществуващи в действителността ни или напълно измислени. Разграничавайки двата типа образи, учениците започват от близките, познатите за тях реални изображения. Коментират се несъвместими връзки в структурата и функционирането им – например автобусът, който с невероятна лекота се движи в небесата, русалката – получовек-полуриба, за която сме чували само в приказките, и т.н.
- Втората задача към темата дава възможност учениците успешно да анализират отделните съставни части в аглутинирано изображение (фантастичен герой, съставен от различни части на животни, и летателно превозно средство). Отделните елементи са „сглобени“ по начин, който наподобява действителното им местоположение в образите, към които принадлежат (опашката от рибата логично е изобразена в задната част на фантастичното животно), и това е обичайният начин. Този принцип на изграждане не означава, че при проява на по-висока степен на творческа интерпретация не могат да се намерят и по-неочаквани решения – например опашката да се използва на мястото на крилото.
- Практическа задача – апликиране на аглутинирани образи. С помощта на елипсовидното обособяване на отделните части на животните от приложение 2 става възможно безпрепятственото съчетаване помежду им в множество от комбинации. Освен плътното застъпване на отделните части, е възможен и вариант с дорисуване на обособени свободни пространства между тях. На учениците се обръща внимание, че колкото по-различни са представителите на фауната, които използват в своя образ, толкова по-забавна визия има той – например комбинация от птица, влечуго и бозайник (колибри, гущер, елен).

Допълнителни методически ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника; визуализация на първата задача за свързване от учебника; видео с указания за основната практическа задача.

ТЕМА 6. ПЛОСКИ И ОБЕМНИ ФОРМИ. *Аквариум*

Глобална тема: Образи и форми. Материали и пособия

Цели:

- Усвояване на някои особености и основни технологични принципи при изграждане на пластично изображение върху плоскост;
- Прилагане на разнообразието от изразните средства при работа с пластилин.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

Обект и образ:

- Интерпретира най-важни визуални особености на обекти и форми (пластични).

Материали и техники:

- Познава основни изобразителни материали и пособия (за моделиране).

Понятия:

- пластилин;
- глина.

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език* – описване на наблюдавани произведения на изобразителното изкуство и ученически творби.
- *Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите:* прилагане на математически отношения по-малко и повече в изобразителната дейност.
- *Умения за учене:* планиране на самостоятелната работа на ученика.

Възможни междупредметни връзки: Околен свят, Математика.

Възможности за индивидуална творческа проява: самостоятелна преценка за количеството, вида и параметрите на биоразнообразието, пресъздадено в моделираните творби.

Методически насоки:

Урокът дава знания за особеностите, които са характерни за различните видове скулптурни произведения – релефни плоски, които се описват като изображения върху плоскост, и обемни – които могат да се огледат от всички страни. Акцентът в темата е върху плоските релефни форми.

Първата задача изисква учениците да разпознаят кои от примерите отговарят на описаните особености за плоско и кои за обемно изделие. Очаква се без затруднение да посочат примерите с медала и изсеченото скално изображение като плоски изображения. Останалите образи – представители на обемната скулптура, подобно на релефите са изваяни върху постамент (плоскост), но той само подпомага стабилното им съществуване в пространството. По ограничен начин контактува със скулптурните фигури на животните и не пречи на цялостното им възприемане в кръгло.

Втората задача запознава учениците със спецификата на пластичните материали глина и пластилин. Пластилиновите фигури обикновено се отличават с разноцветното изграждане на главните и второстепенните им части. Предмети и изделия, изработени от метал, глина и други подобни материали, се характеризират с монохромното си изграждане – основен принцип в скулптирането.

При последната задача на стр. 14 са показани основни начини при моделиране с пластичен материал: овалване, разточване и притискане. Първата позиция припомня за предварителна обработка на материала – размачкването и същевременно лекото затопляне на пластичната маса между дланите на ръцете, което е необходимо условие за успешното ѝ формоване. Вниманието, което следва да се обърне на отделните операции, предполага педагогът да коментира, че:

- при овалването действието се извършва между двете длани, като се използват естествените им дъговидни извивки, които подпомагат получаването на кълбовидна форма;
- при разточването е препоръчително действието да се извършва с едната ръка върху някаква

плоскост (обикновено дъската за моделиране). По този начин се предотвратява неравномерното и вълнообразно оформяне на цилиндрични елементи, формовани неправилно между пръстите на ръцете;

- чрез притискането на определен елемент, освен че той се прикрепя по-устойчиво към останалата пластична маса, има възможност да придобие и по-интересен външен вид в зависимост от начина и посоката на самото му притискане.

Чрез снимката и репродуцираната детска релефна творба, изобразяваща различни водни обитатели, учениците наблюдават и дискутират формата, окраската, разположението на обитателите. При обсъждането се обръща внимание и на особеностите на водната среда около тях, на растителността в нея, на повърхността на дъното (пясък, корали, водорасли, миди) и т.н. Коментират се още по-подходящи начини за обработка на пластичния материал при изобразяване на различни обитатели и повърхности: овалване и сплескване за направата на камъчета; разточване и усукване на тънки ленти пластилин за наподобяване на водорасли; смесване на няколко цвята за получаване на шарени, пъстри рибки.

При проследяването на технологичните стъпки за изработване на релеф на тема „Аквариум“ педагогът обръща внимание и на някои от спомагателните действия при обработка на материала, като например източване, формоване и др. Непосредствено преди и по време на практическата част в урока би могло да се използват аудио- или видеофайл с фрагмент от музикалното произведение на Камий Сен-Санс „Карнавал на животните“ – „Аквариум“.

Допълнителни методически ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника; визуализация на първата задача за разпознаване от учебника; разясняване същността на понятията: „форма“ в изобразителното изкуство и „плоски форми“ (в смисъл на съкращаваща се върху плоскост пластична маса), присъщи за релефната скулптура.

ТЕМА 7. БАГРИТЕ НА ЕСЕНТА. *Есенна разходка*

Глобална тема: Образи и форми. Образи и цветове. Творби на изобразителното изкуство. Материали и пособия

Цели:

- Анализиране на характерната за сезона цветова палитра;
- Зпознаване с творчеството на известен български художник;
- Актуализиране и задълбочаване на знанията за основни принципи на отпечатване с бои.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

Обект и образ:

- Назовава най-важни визуални особености на обекти и форми;
- Разграничава различни видове цветове;
- Проявява емоционално отношение към различни видове цветове.

Зрител и творба:

- Описва особености на различни творби на изобразителното изкуство;
- Изразява свои впечатления при възприемане на различни видове творби на изкуството.

Материали и техники:

- Разбира най-общо връзката между материали и пособия;
- Използва възможностите на различни видове материали и пособия.

Понятия:

- палитра;
- картина.

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език* – описване на наблюдавани обекти, среда,

произведения на изобразителното изкуство и ученически творби.

- *Инициативност и предприемчивост* – практическо използване на материали и пособия; използване на различни материали и пособия за създаване на творби чрез употребата на природни материали.
- *Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт* – дискутиране на проблеми, свързани с опазване на околната среда.

Възможни междупредметни връзки: Околен свят, Математика.

Възможности за индивидуална творческа проява: самостоятелна преценка за количеството, вида и разполагането на отпечатъците от листата във формата на листа.

Методически насоки:

- Въвеждащата задача е свързана с умението да се прави разграничаване на една картина от снимка на природна среда. Коментират се уменията на някои художници да пресъздадат действителността толкова реалистично, че творбите им да приличат на снимки.
- Постепенно се насочва вниманието на учениците към изобразената есен, като се обсъжда с какво настроение се свързва този сезон и как употребата на подходящи багри в есенните картини допринасят за предизвикването на подобни емоции.
- Следващата задача към учениците е предвидена за изпълнение в учебника, като ограждането на „есенните“ цветове става директно върху изобразената палитра – символ на живописца, който се повтаря периодично в следващите теми, посветени на сезонните изменения и свързаните с тях цветове гами.
- Репродуцираната творба – „Къщичка“ на Зл. Бояджиев – е създадена в типичните за сезона цветове. Тя е повод учениците да се запознаят с творчеството на един от най-известните български художници. Кратки биографични данни за него са включени в електронните ресурси на учебника.
- Цветовете на есента са обект на анализ в репродукциите на двете детски рисунки. Акцентира се върху промените във времето, които настъпват през този сезон – листата окапват, силният и по-студен вятър извива клоните на дърветата, започва по-често да вали дъжд.
- Вниманието на учениците се насочва към предстоящия начин на изобразяване с темперни бои – отпечатване с плоски или обли четки на есенни листа. В показаните рисунки се демонстрират различните възможности на отпечатъците от четки: с облите лесно могат да се отпечатат дъждовните капки, по-продълговатите листа и т.н., а с плоските – падналите на земята или отнесените от вятъра по-широки листа на дърветата. Формата на по-продълговатите и по-овалните листа, от които могат да се направят различни отпечатъци, са обект на внимание в примерите с дърветата – две широколистни съответно с продълговата и овална корона и едно иглолистно с триъгълна форма. Богатството на листата на дърветата – като форма и големина, се допълва с възможността им за отпечатване чрез смяната на положението на листото върху хартията – на едно-единствено листо в зависимост от посоката му на отпечатване: с върха му нагоре или надолу, или дори ветрилообразно. Големината и разположението на листата може да се използва за изобразяване на по-близки до предния план или отдалечени в пространството растения. Стволите на дърветата следва да се дорисуват съобразно големината на получената корона, а с отпечатъци от четка и с дорисуване се изгражда земната повърхност и фонът. Всички използвани цветове са взети от „есенната палитра“. За получаването на сполучливи отпечатъци от листата на учениците трябва да се обърне внимание, че темперната боя трябва да се дозира внимателно. Натрупването на повече от необходимото количество боя крие риск да се заличат фините следи от жилките на листата.

Допълнителни методически ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника; кратки биографични и творчески данни за художника Златю Бояджиев; указания за работа с темперни бои; видео с отпечатъци от листа.

ТЕМА 8. РИСУВАНЕ ПО ВПЕЧАТЛЕНИЕ. *Даровете на есента*

Глобална тема: Богатството на образите. Образи и форми. Образи и цветове. Творби на изобразителното изкуство

Цели:

- Запознаване с творчеството на известен български художник;
- Усвояване на способности за изграждане на обекти от действителността на натуралистичен принцип чрез използване на математически прийоми и симетрични зависимости;
- Стремеж към правилно композиционно поместване във формата на рисувателната повърхност.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

Обект и образ:

- Назовава най-важни визуални особености на обекти и форми;
- Създава реални образи по впечатление, като използва различни видове цветове.

Зрител и творба:

- Изразява свои впечатления при възприемане на различни видове творби на изкуството.

Понятия:

- изобразително изкуство;
- рисунка, картина;
- разположение на изображения в пространството.

Ключови компетентности:

- *Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите:* свързване на точки за изграждане на образи, включително и за до-рисуване на симетрични фигури; използване на основни геометрични фигури при създаване на образи; извличане на математическа информация от картина (количества, положение в пространството, съотношения).
- *Компетентности в областта на българския език:* създаване на рисунка за изразяване на впечатление; описване на наблюдавани обекти, произведения на изобразителното изкуство и ученически творби; прилагане на математическите отношения по-малко и повече в изобразителна дейност.

Възможни междупредметни връзки: Математика, Околен свят.

Възможности за индивидуална творческа проява: индивидуални предпочитания за вида, количеството и разнообразието на пресъздаваните есенни плодове.

Методически насоки:

Темата за рисуване по впечатление на есенни плодове е своеобразно продължение на предходната тема.

- Навлизането в същината на учебното съдържание се осъществява чрез беседа за картината на Вл. Димитров-Майстора – „Плодове“. Специфичните багри, изпълващи творчеството на този емблематичен представител на българската живопис от първата половина на ХХ век, са повод чрез творбата да се коментират топлите цветове на есента, обливащи плодовете ѝ. Същите топли багри авторът използва за създаването и на своя автопортрет. Учениците се запознават с кратки биографични и творчески данни за художника в електронния ресурс. Освен цветовото изграждане се обсъждат още формата на отделните плодове от картината, както и разполагането им в картината. Прави се съпоставка и се откриват приликите във формата на плодовете в детската рисунка, както и различието в разполагането им – откъснати и поставени върху някаква повърхност. Дискутира се начинът, по който изглежда творбата на художника (картина) и визията на една детска творба (рисунка).

- Чрез представената алгоритмична последователност за изобразяване на различни плодове се цели да се открие начинът, по който лесно може да се изобразят техните основни белези. Най-общите форми на предметите и обектите от действителността разкриват понякога прилики с добре познати геометрични фигури – окръжност и триъгълник. Показаните примери съвсем не изчерпват възможността педагогът да демонстрира на учебната дъска други подобни начини за трансформиране на геометрични фигури в конкретни форми на предмети и обекти (например окръжност – във формата на портокал, триъгълник – в елха и т.н.).
- В частта за практически дейности (стр.19) от учениците се очаква да се насочат към единствения правилен вариант на изобразени плодове по впечатление. Децата следва да съобразят освен правилната им големина за този формат на листа, също и разположението им в него – да не са прекалено големи и доближени до ръба на листа, както и да не остава прекалено много свободно пространство във фона.
- В упражнението за дорисуване на някои типични за есента плодове и зеленчуци се акцентира върху факта, че при една голяма част от тях е налице почти пълна симетрия (еднаквост). При една част от плодовете *следва да се дорисуват десните им, а при друга* – левите им части, което допринася за усъвършенстване на моториката. За оцветяване на изображенията най-удачно е да се използват цветни моливи.

Преди основната практическа дейност на учениците отново се обръща внимание на картината на Вл. Димитров-Майстора и по впечатление от нея те създават собствен вариант на есенни плодове.

Допълнителни методически ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника; кратки биографични и творчески данни за художника Владимир Димитров-Майстора; изясняване на понятията „рисунок“ и „картина“; анимирани стъпки при изграждане на реалистични образи по впечатление; визуализация на задачата за правилното разполагане на предметите върху листа.

ТЕМА 9. ЗНАЦИТЕ ОКОЛО НАС. *Рисувам знаци*

Глобална тема: Общуване и знаци. Образи и форми

Цели:

- Запознаване със символиката и значението на знаците за визуална комуникация;
- Усвояване на основни принципи при представяне на образ в знак.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

Обект и образ:

- Асоциира образи на обекти по общи визуални белези;
- Интерпретира най-важни визуални особености на обекти и форми.

Визуална комуникация:

- Познава най-общо образи и знаци.

Понятия:

- образ и знак;

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език:* прилагане на новите понятия от областта на изобразителното изкуство в игрова ситуация; описване на наблюдавани обекти и среда.
- *Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите:* използване на основни геометрични фигури при създаване на образи и знаци.
- *Дигитална компетентност:* рисуване на образи и знаци по аналогия на иконки от дигитални средства; запознаване с основни понятия, свързани със съвременни средства за визуална

комуникация и информация.

- *Социални и граждански компетентност* – ориентирани с визуални знаци.
- *Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт* – изобразяване на примери за проява на лична отговорност при опазване на околната среда и здравето на човека.

Възможни междупредметни връзки: Математика, Околен свят.

Възможности за индивидуална творческа проява: самостоятелно решение в конкретиката на знаковото пресъздаване; допълнителна изобразителна задача, предоставяща разнообразие от тематични алтернативи.

Методически насоки:

- В началото на урока се провежда събеседване за начина, по който изглеждат различните видове знаци, и за тяхното предназначение. Коментира се значението на цвета и формата им в зависимост от това дали служат за предупреждение, дали ни насочват към определено действие или цел. Описва се съдържанието на самите знаци и как изглежда изобразеното в тях – опростени рисунки, без много подробности, за да бъдат лесни за възприемане, а някои съдържат и думи.
- Обсъждат се видовете среда, показани чрез снимките, и се коментират най-често срещани в тях знаци. Поставя се задача за свързване на знаците в учебника с подходящата за тях среда – улично движение; в компютърна зала; закрито обществено пространство (магазин). На учениците се обръща особено внимание да бъдат наблюдателни и да преценяват дали някой от посочените знаци може да намери приложение в повече от една среда (знакът за видеонаблюдение би могъл да се свърже с всяка от трите снимки – за контрол и с охранително предназначение).
- Приложенията към темата детски рисунки с улично движение имат за цел да провокират дискусията относно правилата за безопасно придвижване. Акцентът тук е върху видовете пътни знаци и тяхното предназначение, както и върху значението на пътната маркировка и участието на регулировчика.
- Следващата задача в учебника предлага по увлекателен начин учениците да упражнят знанията и уменията си да се ориентират в лабиринт от знаци. Подпомагайки момчето да стигне до училището, те следва да се съобразят с предизвикателствата и указателните табели по пътя му към целта.
- Основната изобразителна задача изисква от учениците да създадат други знаци, приложими към коментираните вече три различни ситуации – при работа с компютър, на пътя и в магазина. При необходимост и особено за следващата допълнителна задача се използват блокови листи. На тях се създават забавни варианти на знаци, регулиращи поведението и отношението в класната среда.

Допълнителни методически ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника; визуализация на първата задачата за свързване на знаците с конкретната средата; разяснение за знаците като предмети от заобикалящия ни свят.

ТЕМА 10. ОБЕМНИ ФОРМИ. *Любимо животно*

Глобална тема: Образи и форми. Творби на изобразителното изкуство. Материали и пособия

Цели:

- Запознаване с творчеството на известен български художник (скулптор);
- Осмисляне на различията относно съществуването в пространството на плоския и обемна пластичен образ;
- Запознаване с начина за изграждане на обемна пластика чрез слепване на отделните ѝ съставни части.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

Обект и образ:

- Разграничава различни видове цветове (черен и бял);
- Интерпретира най-важни визуални особености на обекти и форми.

Зрител и творба:

- Открива творби на изкуството в различна среда;
- Описва особености на различни творби на изобразителното изкуство.

Материали и техники:

- Познава основни изобразителни материали и пособия.

Понятия:

- обемна форма;
- цвят (черен, бял).

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език* – описване на наблюдавани обекти, произведения на изкуството и ученически творби.
- *Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите*: прилагане на математически отношения по-малко и повече в изобразителната дейност моделиране; извличане на математическа информация от картина (количества, положение в пространството, съотношения).
- *Инициативност и предприемчивост* – практическо използване на материали и пособия.

Възможни междупредметни връзки: Околен свят, Математика.

Възможности за индивидуална творческа проява: моделиране на обемна фигура на животно по индивидуално предпочитание относно видовата му принадлежност.

Методически насоки:

В тази тема учениците задълбочават знанията си за скулптурата като вид изкуство и конкретно за особеностите на кръглата пластика. Чрез достъпни за тях и лесно разпознаваеми примери на плоска (релефна) и обемна скулптура те се учат да разграничават триизмерното пластично изображение от скулптирания върху плоскост образ.

- Задачата в учебника изисква да съобразят и да посочат като верни отговори детската глава и лъва поради факта, че погледнати от различен ъгъл, тези скулптури са видими и освен това изглеждат по различен начин. Именно чрез пластиката „Детска глава“ в този урок се въвежда още едно име на известен български художник – скулпторката Васка Емануилова. Кратки данни за биографията и творчеството ѝ са предоставени в електронния учебник.
- Чрез следващата задача по нагледен начин е подчертана характерната за обемната скулптура особеност – възможността да се огледа от всички страни. В първия кадър от лентата следва да се отбележи позицията № 3 на фотографирания герой, във втория – № 2, а в третия – № 1. За да се предотвратят затруднения при определяне на кадър 1 и 3, би могло да се коментира в началото начинът, по който мечката се придвижва на четирите си лапи – когато двата леви крайника са събрани, другите два са раздалечени един от друг и обратното.
- При упражняване на обемното моделиране се използва техниката на слепване на отделните части. Към начините за обработка на пластичния материал тук са фиксирани някои специфични особености, съотнесими към конкретиката на скулптурата, която ще се изработва – обемно мече панда (или друго подобно животно). При оформяне на отделните части на мечето основната операция, която се използва, е вече познатото за учениците овалване. Разточването е комбинирано в случая с постепенно приплъзване на ръката в единия край на оформеното стълбче пластилин. Своеобразното скосяване на пластичния материал се използва за по-лесното слепване на определени части (крайниците). Притискането на овални елементи, показано в третата позиция, е свързано с улеснената изработка на някои дребни детайли

– като уши, очи, нос и други – в обемните фигури.

Изборът за употребата на неутралните бял и черен цвят пластилин за изработване на пандата не е случаен. По този начин се осъществява плавният преход от третиране на пластичния образ с множество цветове за всеки детайл към хомогенното му изграждане в цялост.

В последователността от показани етапи на изпълнение следва да се наблегне на правилното разпределение на двата цвята с приоритет на белия, тъй като от него се изработват главните части във фигурата на мечето. Важен момент е и правилното разпределение на черния пластилин за изработване на второстепенните части. След подготовката на всички части на мечето следва внимателното им слепване и дооформяне.

Допълнителни методически ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника; визуализации на задачите за отбелязване; кратки биографични и творчески данни за художничката Васка Емануилова; анимация за обемните пластики; видеоуказания за обемно моделиране на мече панда.

ТЕМА 11. СРЕДАТА ОКОЛО НАС. *Аз живея тук*

Глобална тема: Богатството на образите. Творби на изобразителното изкуство. Материали и пособия

Цели:

- Запознаване с творчеството на известен български художник;
- Усвояване на основни принципи за изграждане на пространството в природна или архитектурна среда;
- Прилагане на математически способности и алгоритми при изграждане на различни, но сходни обекти и предмети от действителността (сгради, превозни средства).

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

Обект и среда:

- Разбира основни връзки между обекти и среда в изображения на реални и фантазни герои;
- Интерпретира връзки между обекти и среда в изображения на реални и фантазни герои.

Обект и образ:

- Интерпретира най-важни визуални особености на обекти и форми.

Зрител и творба:

- Изразява свои впечатления при възприемане на различни видове творби на изкуството.

Материали и техники:

- Използва възможностите на различни видове материали и пособия.

Понятия:

- среда;
- разположение (близко – далеч).

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език:* описване на наблюдавани обекти, среда, произведения на изобразителното изкуство и ученически творби; създаване на рисунка за изразяване на впечатления.
- *Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите* – извличане на математическа информация от картина (количества, положение в пространството, съотношения).
- *Инициативност и предприемчивост* – практическо използване на материали и пособия.

Възможни междупредметни връзки: Околен свят, Математика.

Възможности за индивидуална творческа проява. Възможностите за избор са свързани със сюжетното съдържание на творбата – изобразяване на различни архитектурни обекти и/или превозни средства, както и с начините за прилагане на изобразителните възможности на темперните бои.

Методически насоки:

- При въвеждането в темата се използва творбата на Ц. Лавренов „Сблъсък на две епохи“. Репродукцията дава възможност да се дискутира начинът, по който са изглеждали сградите и превозните средства в по-далечните и в по-близките времена. Близкото и далечното са обект на интерпретация и в изобразяването на обекти в различните планове на една картина. Подходяща за този коментар е картината „Изгрев“ на следващия известен съвременен български художник, с когото учениците се запознават – Ради Неделчев. В картината му, пресъздаваща селски пейзаж, отчетливо са изобразени по-едрите обекти в близкия план. В далечината, също толкова отчетливо – заради изгрева, огряващ върха на планината, – но в значително по-малки размери са останалите къщи на селището. Тази зависимост – колкото по-близо, толкова по-едро и колкото по-далече, толкова по-дребно – е допълнително демонстрирана чрез фрагментарно фокусиране на същата творба на художника.
- Примерните детски рисунки на различна околна среда предоставят възможност да се обсъдят различията, но и някои прилики в начина, по който изглеждат жилищата на хората в нея. Типичните за българското село едно- или двуетажни къщи и калдъръмени улици са заместени от многоетажни жилищни блокове в града.
- Независимо от това дали една постройка е издигната в града или на село, от следващото упражнение става видно, че тя може да бъде пресъздадена с приблизително еднакви фигури, използвани в математиката. Различието е в начина на комбиниране на тези основни „градивни частици“. От показаните фигури става ясно, че дори различни превозни средства могат да бъдат конструирани по подобен начин.
- При изграждането на детските рисунки на селски или градски пейзаж се използват различни способи при работа с темперни бои, демонстрирани на страницата в учебника. Възможностите за издраскване с дръжката на четката или за точкуване директно с тубичката боя (или с тампон) са отчетливо показани в примерна детска рисунка отново чрез фрагментарно фокусиране на определени места.

Допълнителни методически ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника; кратки биографични и творчески данни за художника Ради Неделчев.

ТЕМА 12. ИЗВЪНЗЕМНИТЕ... *Среща в Космоса*

Глобална тема: Реални и фантазни герои. Материали и пособия

Цели:

- Усъвършенстване на уменията за разпознаване и изобразяване на реални и фантазни образи в различна среда;
- Използване на подходящи изобразителни материали и разнообразни начини на полагането и обработката им в контекста на тематиката.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

Обект и среда:

- Разбира основни връзки между обекти и среда в изображения на реални и фантазни герои;
- Интерпретира връзки между обекти и среда в изображения на реални и фантазни герои.

Обект и образ:

- Създава реални и фантазни образи по въображение, като използва различни видове цветове.

Материали и техники:

- Използва възможностите на различни видове материали и пособия.

Понятия:

- фантастичен, нереален герой.

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език* – описване на наблюдавани обекти, среда и ученически творби.
- *Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите*: извличане на математическа информация от картина (количества, положение в пространството, съотношения); прилагане на математически отношения по-малко и повече в изобразителната дейност.
- *Инициативност и предприемчивост*: практическо използване на материали и пособия; изразяване на лично мнение за резултати от своята и на другите ученици изобразителна дейност.

Възможни междупредметни връзки: Околен свят.

Възможности за индивидуална творческа проява: самостоятелна преценка за съотношението между изобразените реални и фантазни герои и обекти, както и проява на индивидуално предпочитание относно използвания вид изобразителни материали и съответното им приложение.

Методически насоки:

Тази тема е своеобразно продължение на предходната. Дискусията в началото на урока може да започне с обсъждане на всички обекти и предмети, които се срещат в космическа среда. Би могло да се приложи и диференциран подход при класифицирането им на: сътворени от природата и създадени от човека.

Събеседването продължава в посока на разграничаване на реални от фантастични образи. Обсъждат се предположения за това как изглеждат извънземните обитатели, коментират се разкази на очевидци. Анализът върху детските рисунки следва да насочи вниманието на учениците и към това не само как изглеждат и какви действия извършват всички участници в случките, но и как цветово могат да се разграничат добрите от лошите, недобронамерени герои. По-тъмните цветови съчетания създават усещане за враждебна, мрачна, непозната обстановка и негативно отношение, а пъстрите и ярки цветове – за приятелско, ведро настроение у героите. За стимулиране на абстрактното и асоциативното мислене на децата в *Съвета на художника* са подадени ключови фрази, които подсказват възможни сюжетни линии при създаване на бъдещите композиции.

За по-успешното, по-убедителното пресъздаване на космическата среда на учениците са предложени две подходящи техники за изграждане, указани в стъпки:

- преливане на цветове чрез издухване на петна от разрежена темперна боя;
- преливане на цветове от флумастери чрез впръскване на вода върху определени участъци на рисунката.

При първата техника – с цел да се облекчи в известна степен изобразителната дейност, а и за да се разстила добре боята при издухването – е подготвен специален лист в приложение 3, наподобяващ космическо пространство. За създаването му е използвана същата техника, както при посочената във вариант 2, а именно – флумастери, напръскани с пулверизатор. Накапването върху листа на различни по големина и цвят петна става с помощта на по-голяма акварелна четка и с предварително разреждени в палитрата (или в друг подходящ съд) темперни бои. С помощта на тънка сламка (или тялото на химикалка) се издухват с различна сила и в различна посока накапаните петна. При използването на химикалка въздушната струя излиза през по-тесния отвор, което облекчава процеса на издухване и съответно на разстилане на боята. Докато се изчаква да изсъхнат петната, от които ще се дооформят впоследствие фантастичните същества, се дорисуват с темперни бои останалите реалистични обекти и предмети в композицията – човешки фигури, планети, ракети и др. Дорисуването на неопределените петна във фантастични образи може да стане с тънка четка и бои или с флумастери.

Докато при първия вариант на изобразителната техника смесването и преливането между два и повече цвята става при създаването на самия нереален образ, то при втория размиването на флу-

мастерите с впръскване на вода е желателно да става предимно в свободните пространства около предметите и обектите. По този начин се цели да се пресъздаде по-аморфна визия на космическото пространство. Впръскването на водата става чрез пулверизатор (или с четка) след завършване на рисунката. При тези финални стъпки съдействие оказва учителят. Допуска се последващо рисуване на някои участъци при положение, че те са напълно сухи.

Допълнителни методически ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника; видеоуказания за предложения първи начин за създаване на „космическа“ рисунка.

ТЕМА 13. ЧОВЕШКА ФИГУРА. *Нарисувай приятел или семейството си*

Глобална тема: Богатството на образите. Творби на изобразителното изкуство

Цели:

- Запознаване с основните части и съотношения в човешката фигура и с някои от популярните начини за изобразяването ѝ;
- Усвояване на достъпен алгоритъм за пресъздаване на човешка фигура в цял ръст.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

Обект и среда:

- Открива визуални особености на човешки фигури.

Обект и образ:

- Интерпретира най-важни визуални особености на обекти и форми.

Зрител и творба:

- Описва особености на различни творби на изобразителното изкуство.

Понятия:

- изображение на човешка фигура.

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език* – описване на наблюдавани обекти, произведения на изобразителното изкуство и ученически творби.
- *Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите* – извличане на математическа информация от картина (количества, положение в пространството, съотношения).
- *Социални и граждански компетентности* – изобразяване на членове на семейството, случки от живота на възрастните и децата.
- *Умения за учене* – планиране на самостоятелната работа на ученика.

Възможни междупредметни връзки: Математика, Околен свят.

Възможности за индивидуална творческа проява. Собственото творческо виждане се отнася до степента на сложност на композицията и касае количеството пресъздадени човешки фигури – една или няколко (приятел или семейството).

Методически насоки:

- Въвеждането в темата става чрез обстойно разглеждане и анализиране на изобразеното в картините на художниците. Обсъжда се не само съдържанието на всяка, но и начина, по който са нарисувани фигурите в тях: в поза (седнала, изправена, неподвижна и т.н.), състояние (тъжно, весело, умислено и т.н.), разположение във формата на листа (цяла фигура или част от нея). Премайнавайки към дискутиране на цветовото изграждане на творбите, се прави плавен преход към следващия важен момент на урока – затвърдяване знанията на учениците за стила на живописване на Вл. Димитров-Майстора. При съпоставителния анализ между всички творби се извеждат приликите в начина на използване на цветовете в картината на художника „Майка с дете“ и във вече изучаваната – „Плодове“.

Проведената вече беседа относно броя на фигурите, разполагането им в листа, обстановката, в която са изобразени, и т.н. се пренася по-нататък при анализа на примерните детски рисунки.

- На следващо място в темата са онагледени в няколко примерни стъпки етапите, през които се преминава при рисуване на фигура на момиче и момче. В алгоритъма са използвани познати на децата геометрични фигури, които максимално наподобяват формата на отделните съставни части на човешките фигури. По показания начин и в последната стъпка с минимални корекции в геометричните фигури и с някои допълнения към тях се наподобява по-реалистичният човешки образ. На учениците се обръща внимание, че тези варианти са примерни, и чрез бързи скици на учебната дъска могат да се демонстрират още различни положения на отделните части на човешката фигура в пространството.
- За да се подсказат и упражнят алтернативни варианти на възможни положения на фигурата в пространството, е използвана лентата с набелязани движения на ходещо човече с опростен силует. За проследяване хода на движението на човечето в приложения 7 и 9 са предоставени необходимите за „раздвижването“ му части – картон за промушване на лентата, в която са скицирани всички стъпки на човечето.
- Непосредствено преди практическата задача се обсъждат примерните детски рисунки, на които са изобразени както членове на семейството, така и самостоятелни фигури на близки приятели. На учениците се припомня да съобразяват положението на фигурите, количеството им, както и съотношенията помежду им: възрастните фигури са по-едри, а фигурите на деца – по-дребни.

Допълнителни методически ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника; анимация с ходещо човече.

ТЕМА 14. АПЛИКИРАНЕ С ДОРИСУВАНЕ. *Картичка*

Глобална тема: Образи и форми. Материали и пособия

Цели:

- Запознаване с някои основни начини за обработка на хартията при плоско апликиране;
- Затвърдяване на уменията за изграждане на симетрични образи чрез дорисуване и апликиране.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

Обект и образ:

- Създава реални и фантазни образи по впечатление и въображение, като използва различни видове цветове;
- Интерпретира най-важни визуални особености на обекти и форми.

Материали и техники:

- Познава основни изобразителни материали и пособия (за апликиране);
- Разбира най-общо връзката между материали и пособия;
- Използва възможностите на различни видове материали и пособия.

Понятия:

- апликиране.

Ключови компетентности:

- *Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите:* използване на основни геометрични фигури при създаване на образи и знаци; свързване на точки за дорисуване на симетрични фигури.
- *Инициативност и предприемчивост:* практическо използване на материали и пособия; представяне на резултати от творчески дейности в обществена среда.

- *Социални и граждански компетентности* – създаване на проекти по тема от изобразителното изкуство.
- *Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт* – дискутиране на възможности за устойчиво използване на материали и ресурси в учебния процес.
- *Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество* – организиране на изложба за представяне на резултати от индивидуална и колективна изобразителна дейност на учениците в училището.

Възможни междупредметни връзки: Околен свят, Технологии и предприемачество.

Възможности за индивидуална творческа проява: самостоятелен подбор както на модели от приложението, така и на вариант за обработка на хартията при апликирането.

Методически насоки:

- Дискутирането по темата започва с припомняне предназначението на поздравителните картички и използването им по различни поводи. Именно съдържанието на изобразеното в картичката подсказва за отбелязване на кой празник е създадена тя. Коментират се още начините на изработването им – обсъждат се не само материалите, от които са създадени, но и начините, по които се разтварят, за да се прочете посланието (пожеланието) на изпращача им. Конкретиката на изобразеното в една картичка предопределя дали тя ще се декорира по вертикала или по хоризонтала. Самото изображение може да е изцяло нарисувано, апликирано или пък да е комбинация от двата начина.
- Задачата за дорисуване на симетрични образи, подходящи за използване при създаване на коледни или новогодишни картички, има за главна цел да акцентира върху обединяващи признаци. Първият – всички образи имат лява и дясна еднакви половини, пренесени по ос на симетрия; вторият – всичките са подходящи за декориране на коледни или новогодишни картички. Поредицата от симетрични образи е с възходяща степен на усложняване, като последният вариант следва да бъде създаден изцяло по идея на ученика.
- Следваща задача в хода на урока е обсъждането на някои основни начини при обработка на цветна хартия за създаване на поздравителни картички – гланцова хартия и едноцветни салфетки. Гланцовите листи се обработват чрез изрязване и изкъсване, а нарязаните на малки квадратчета салфетки – чрез овалване до оформянето им като топчета.
- Предложени са два варианта за изработване на картичка според предпочитанията на всяко от децата. Още една възможност за избор е налице и в самото приложение 10 чрез предоставените два варианта на модел на коледен/ новогодишен образ – елха и играчка за елха. Онягледени са в номерирани стъпки и двата алгоритъма на изработка. И при двата варианта е предвидена възможност за дорисуване с подходящи изобразителни материали – флумастери, моливи или пастели. Съществен момент при използването на гланцова хартия е изкъсването и мозаечното налепяне на елементите върху обратната страна на шаблона, последващото му прегъване по оста на симетрия и изрязването му накрая.

При използване на втория вариант със салфетките на учениците е желателно да се обърне внимание, че нарязването на салфетката става в сгънат вид (на няколко пласта) за съкращаване на времето за рязане. Овалването (наподобяващо торцевание) на всеки елемент става също с използване на няколко слоя хартия (три или четири). По този начин се придава по-голям обем и плътност на картичките топчета. Друг съществен момент при изпълнение на този вариант е залепянето на елементите върху основата на картичката – нанасянето на лепилото следва да е в очертанията на шаблона върху картоната, а не върху самия елемент. Изключение от правилото е, ако ученикът прецени да се поставят още елементи върху вече изградена основа от картичени топчета, тоест наслагване на декоративни елементи върху вече изградения коледен/ новогодишен образ на елха/ играчка.

Допълнителни методически ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника.

ТЕМА 15. ЦВЕТОВЕТЕ НА ЗИМАТА. *Зимна пързалка*

Глобална тема: Богатството на образите. Образи и цветове. Творби на изобразителното изкуство. Материали и пособия

Цели:

- Разпознаване и пресъздаване на характерни за сезона изменения чрез изразните възможности на цветовете;
- Осмисляне на емоционалното въздействие на цветовете;
- Усъвършенстване на уменията за комбиниране на разнородни изобразителни материали.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

Обект и среда:

- Разбира основни връзки между обекти и среда в изображения на реални и фантазни герои.

Обект и образ:

- Създава реални и фантазни образи по впечатление и въображение, като използва различни видове цветове;
- Проявява емоционално отношение към различни видове цветове.

Зрител и творба:

- Изразява свои впечатления при възприемане на различни видове творби на изкуството.

Материали и техники:

- Разбира най-общо връзката между материали и пособия;
- Използва възможностите на различни видове материали и пособия.

Понятия:

- творба.

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език* – създаване на рисунка за изразяване на впечатления и преживявания от случка или разказана история.
- *Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите* – прилагане на математическите отношения по-малко и повече в изобразителната дейност.
- *Социални и граждански компетентности* – изобразяване на членове на семейството, случки от живота на възрастните и децата, традиционни празници и обичаи.

Възможни междупредметни връзки: Околен свят.

Възможности за индивидуална творческа проява: конкретният сюжет при изобразяване на случка от зимата.

Методически насоки:

- Подборът на творби на известни художници, изобразяващи зимен сезон, е направен така, че да представи типичните за него цветове, обичайните занимания на децата на открито, както и други събития от всекидневието на хората. Фрагментът от картината на Зл. Бояджиев „Две сватби“ пресъздава подобна сцена, като използването на детайл от творбата е направено с намерение да се акцентира повече върху зимната обстановка. Тъй като този художник е един от предвидените за изучаване, на страницата в учебника е поместена в по-малък и ретуширан формат неговата предходна картина, използвана в темата, посветена на сезона есен.
- В символа на палитрата, посветен на промените в годишните времена, провокативно са добавени нетипични за зимния сезон цветове (жълт, червен, зелен). Ограждането в палитрата на характерните за зимата цветове отвежда и към настроението, което предизвикват те у нас чрез употребата им в различните творби.

- Обсъждането на цветовото и сюжетното решение в детските рисунки е логичното продължение на дискутирането по темата. Тя е подходяща и за въвеждането на понятието и значението на белия цвят. Използването на белия пастел върху бял лист хартия и разкриването на следата му чрез наситени акварелни багри е атрактивен и забавен начин да се пресъздаде вълшебството на „зимната приказка“.
- На следващо място в учебника са указани стъпките за създаване на творба с маслени пастели (или парафин) и акварелни бои. На някои места белият маслен пастел може да се замени с цветен в зависимост от индивидуалните предпочитания на учениците.

Допълнителни методически ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника; видеодемонстрация за проявяването на белия пастел след нанасянето на акварела.

ТЕМА 16. СВЕТЪТ НА ИЗОБРАЗИТЕЛНОТО ИЗКУСТВО. *Малкият творец* (диагностика на междинно равнище)

Глобална тема: Богатството на образите. Творби на изобразителното изкуство. Материали и пособия

Цели:

- Изграждане на естетически критерии при възприемане творби на изобразителното изкуство;
- Създаване на рисунки по творби на изобразителното изкуство;
- Развиване на практически умения при работа с изобразителни материали и техники;
- Разглеждане и анализиране на произведения от изобразителното изкуство, ученически рисунки и изпълнение на изобразителна задача;
- Диагностика на междинно равнище.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

- Изразява емоционално отношение към обекти от заобикалящата го среда и произведения на изкуството чрез описания и изобразителна дейност;
- Различава видове творби на изобразителното изкуство;
- Изразява устно свои впечатления от творби на изобразителното изкуство;
- Описва особености на различни творби на изобразителното изкуство;
- Изграждат се естетически критерии при възприемане на творби на изобразителното изкуство;
- Представя в рисунки свои впечатления от творби на изобразителното изкуство.

Понятия:

- изобразително изкуство;
- картина.

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език* – описване на наблюдавани обекти, произведения на изобразителното изкуство и ученически рисунки.
- *Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите* – извличане на математическа информация от картина (количества, положение в пространството, съотношения).
- *Дигитална компетентност* – виртуални посещения на галерии; интерактивна употреба на информационно-комуникативни технически средства с помощта на учителя за възприемане на художествени произведения.
- *Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество* – възприемане на произведения от изобразителното изкуство на наши и чужди художници.

Възможни междупредметни връзки: Български език и литература.

Възможности за индивидуална творческа проява: непосредствено наблюдение и изразяване на собствени впечатления при възприемането на творби от изобразителното изкуство; прилагане на индивидуален подход при сюжетното решение и вида на използваните изобразителни материали за създаване на собствена творба.

Методически насоки:

Дискутирането върху представените художествени репродукции разширява и затвърдява знанията на учениците за разнообразието на творбите на изобразителното изкуство и богатството в изразните средства на използваните изобразителни материали. Чрез възприемането на произведенията на изкуството се създават предпоставки и за разкриване на взаимовръзките между заобикалящата ни действителност и художествено-творческото ѝ претворяване. Една от основните задачи на учителя е да разкрие емоционалното богатство и разнообразие на използваните композиционно-изразни художествени средства, допринесли за творческите послания на представените автори. Едновременно с разглеждането и анализа на творбите им се формира интерес към националната ни художествена култура и запознаване с имената на известни български художници.

Разнообразните въпроси от спектралния кръг към първата задача, изпълващи до известна степен съдържанието на понятието „изобразително изкуство“, позволяват не само участието на повече ученици, но и изказване на индивидуални мнения и становища, както и провокиране на други допълващи въпроси.

Във втората част на методичната единица, предвидена за междинна диагностика, поставянето на някои от тези въпроси към детските рисунки и пластики съдейства за развитието на способностите за самоизразяване в детската творческа дейност чрез художествените изразни средства на изобразителното изкуство.

Предоставената възможност за участие в своеобразната ученическа изложба при основната изобразителна задача мотивира допълнително учениците за активна творческа дейност. Тази практическа задача в конкретния случай е диагностична и е обвързана с рисуване след впечатления от наблюдение на различни художествени произведения. Желателно е учителят да насочи децата при избора им от многообразни тематично-сюжетни решения и съответни материали и техники, което от своя страна засилва убедително възможността за индивидуален изобразителен подход и творчески резултати.

Организирането на ученически изложби е важен момент от обучението по учебния предмет. Освен подбраните за изложбата рисунки от този урок, препоръчително е учителят да включи и творби от предходните уроци, като се старее задължително всяко дете да се представи поне с една или две рисунки. Този подход позволява да се извърши по-обстоятелствен и задълбочен анализ на резултатите от изобразителната дейност на всяко от децата с оглед необходимостта от формиране на индивидуални и обобщени преценки. Резултатите от междинната диагностика следва да покажат основно до каква степен на този етап учениците са усвоили заложените обем от знания, компетентности и практически изобразителни умения по учебния предмет „Изобразително изкуство“.

Допълнителни методически ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника; изясняване и допълване на понятията: изобразително изкуство, рисунка, изложба; кратки биографични и творчески данни за художника Никола Танев.

ТЕМА 17. ОБРАЗИ ОТ ФИГУРИ. Апликирани форми

Глобална тема: Богатството на образите. Образи и форми. Материали и пособия

Цели:

- Усвояване на разнообразни начини за обработка на хартията при изграждане на обемна апликация;
- Развиване на способността за аналитичен разбор на предмети и обекти и разчленяването им

на основни съставни единици;

- Усъвършенстване на способността за обобщено изобразяване на образи чрез привеждането им до конкретни геометрични форми.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

Обект и образ:

- Назовава най-важни визуални особености на обекти и форми;
- Асоциира образи на обекти по общи визуални белези;
- Интерпретира най-важни визуални особености на обекти и форми.

Материали и техники:

- Използва възможностите на различни видове материали и пособия.

Понятия:

- обемни хартиени фигури, образ.

Ключови компетентности:

- *Умения за учене* – планиране на самостоятелната работа на ученика.
- *Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите* – използване на основни геометрични фигури при създаване на образи и знаци; прилагане на математическите отношения по-малко и повече в изобразителната дейност.
- *Инициативност и предприемчивост* – развиване на практически опит за работа с изобразителни материали и техники; използване на различни материали, техники, инструменти и пособия при създаване на приложения с хартия.
- *Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт* – дискутиране на възможности за устойчиво използване на материали и ресурси в учебния процес.

Възможни междупредметни връзки: Математика.

Възможности за индивидуална творческа проява: относно вида на изобразените природни и архитектурни обекти, както и начина за обработка на хартията при апликирането им.

Методически насоки:

Въвеждането в темата на урока започва с несложна задача за разпознаване и оприличаване на близки до представите на децата предмети от заобикалящия ги свят на подобни на тях геометрични фигури. Способността да се анализират общи визуални белези на предмети и обекти допринася за формирането у учениците на нагласа при предстоящата изобразителна дейност (особено при по-сложни обекти) да се започва от общото към частното, тоест от цялостната форма към детайлите.

Обръща се внимание на факта, че триизмерните образи следва да се оприличат на техните двуизмерни аналози – квадрат, окръжност, овал (елипса) и триъгълник. Търсен е баланс в групирането на посочените примери:

- Към квадрата се отнасят кубчето на Рубик, прозорецът, кашонът;
- Към окръжността – монетата, портокалът, поясът;
- Към овала – детската глава, яйцето и балонът;
- Към триъгълника – флагът, знакът за внимание и хвърчилото.

Би могло да се дискутират и други подобни примери при обсъждане на резултатите.

Следващата задача за упражнение насочва вниманието на учениците към начина, по който изглеждат различни предмети и обекти, които са създадени с помощта на цветна хартия – чрез апликиране, чрез използване на танграм или с помощта на оригами. Специално внимание е отделено на апликирането по-нататък в урока. Тук основната съставка, която се прави, е между фигурите танграми и подобните на тях оригами. При оцветяването на фигурите танграми учениците следва отново да групират, като съобразяват съотносимостта на всеки от стилизираните образи: в категори-

ята животни попадат танграмът коте и оригамата котешка глава; в групата на превозните средства – двата вида платноходки; при предметите се отнасят танграмът къщичка и оригамата покрив, а към категорията човешка фигура се отнася танграмът човекче и оригамата ризка. На учениците се обръща внимание, че подобно на фигурите танграми, оригамите обичайно се изработват от квадратен лист хартия. Разликата се състои в това, че докато при оригамите листът е цял, то при танграмите се разчертава и нарязва по специален начин (показан на схемата) така, че да се получат точно 7 елемента с определена форма и големина.

В няколко примера долу на стр. 36 в учебника са показани основни начини за обработка на плосък хартиен елемент до превръщането му в релефен/ обемен. Първият вариант е последователно прегъване в различна посока (нагоре-надолу; напред-назад) за получаване на ветрилообразен елемент (тип „хармоника“). Следващият възможен вариант е притискане (вдлъбване) на предварително подготвен елемент с обратната страна на молива върху дъговидната извивка на дланта. Само върху оформения плосък участък впоследствие се нанася лепилото. Третият възможен вариант е навиването на хартиена лента около молив до получаване на фуниевидна форма. Лепилото се нанася върху края на лентата при навиването. Има значение откъде ще започне навиването – дали от ъгъла на лентата или откъм едната ѝ страна. В първия вариант фунийката ще има заострени краища, а в другия те ще са отсечени. В обобщение на показаните начини се изтъква, че с всички примери се цели да се покаже как те изпъкват над повърхността на основата.

Нагледно тази специфика е демонстрирана в следващите две, идентични като съдържание приложения, но коренно различаващи се като начин на обработка и сглобяване на отделните им съставни части. В плоския вариант на апликация всички нейни елементи са залепени изцяло върху цветната основа на листа. При втория – релефния вариант на апликация, всички нейни съставни части са обработени по начини, които правят възможно издигането им над плоскостта на листа. В схемите под двете приложения поетапно е указана трансформацията на всеки един детайл. Предложени са допълнително още няколко варианта – прегъване или извиване на детайл, преобразуване чрез прорез в елемента, извиване и т.н. Целта е да се предостави по-голям ресурс от възможности при създаване на самостоятелните композиции. Важни правила при изработване на релефните приложения, които учителят трябва да припомни, са:

- използване на цветна основа за залепване на композиционните елементи;
- избиране на подходящ начин за обработка на хартията с цел да се подчертаят особеностите на наподобяваните предмети и обекти;
- цялостна подредба на всички елементи от композицията и след това поетапното им залепване.

Допълнителни методически ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника; визуализация на първата задача за свързване от учебника; изясняване на танграма като вид игра; видео с указания за основната практическа задача.

ТЕМА 18. НАРОДНО ТВОРЧЕСТВО. Украса на съдове

Глобална тема: Образи и форми. Материали и пособия

Цели:

- Запознаване с някои основни принципи за изграждане на украса в произведения от народното творчество;
- Оптимизирано използване на изразните възможности на боите и разполагането им съобразно разполагаемото пространство в контурите на модела на декоративна чиния.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

Обект и среда:

- Разбира основни връзки между обекти и среда в изображения на реални и фантазни герои.

Обект и образ:

- Създава реални и фантазни образи по впечатление и въображение, като използва различни

видове цветове.

Зрител и творба:

- Открива творби на изкуството в различна среда; описва особености на различни творби на изобразителното изкуство.

Материали и техники:

- Използва възможностите на различни видове материали и пособия.

Понятия:

- творби на народното творчество;
- украса върху съдове.

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език* – описване на наблюдавани обекти, произведения на изобразителното изкуство.
- *Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите*: прилагане на математическите отношения по-малко и повече в изобразителната дейност; използване на основни геометрични фигури при създаване на декоративна украса.
- *Инициативност и предприемчивост*: създаване на проекти по тема от изобразителното изкуство; прилагане на индивидуални решения за избор на декоративна украса.

Възможни междупредметни връзки: Математика, Околен свят.

Възможности за индивидуална творческа проява. Отнасят се до начина на подредба и редуване на украсните елементи, както и до цветовото им съчетание.

Методически насоки:

- Подходящ пример за създаване на образи и въобще на композиции чрез използване на геометрични фигури е украсата на предмети от народното творчество. С обсъждане на вида декоративни елементи е свързана първата задача в учебника. Обсъжда се видът на самата украса – като форма (различни точки и линии), цветове и разполагане върху съдовете и предметите от бита. Внимание се обръща и на предназначението им, което те са имали в ежедневието на хората. При анализиране на украсата на предметите (главно на чиниите) се търсят прилики с реални образи от природата. Голяма част от примерите онагледяват именно стремежа, който са имали народните майстори – да наподобяват, да подражават на красотата в природните форми чрез флорални и зооморфни изображения. Флоралните мотиви в писаната ракла са по-разпознаваеми и близки до действителната им визия, докато в домакинските съдове те са силно стилизирани и сведени до геометризация.
- При обсъждане на ученическите рисунки на декорирана посуда се обръща внимание на богатството от точки, линии, фигури, които са използвали децата. Дискутира се освен видът на изрисуваните елементи, също така и цветовото им решение, както и логиката при подредбата им – редуване в определен алгоритъм. Обръща се внимание на равномерните отстояния (промеждутъци) между тях, както и на разполагането на по-едрите форми в участъците с по-голяма площ.
- Следващ акцент в темата е спецификата при разполагане на украса в съд с кръгла форма. За да се разположи равномерно декорацията в такъв съд, са предложени поредица от стъпки, които да се следват. Видът на използваните декоративни точки и линии е примерен и той цели да подсказва, че употребата на двата вида четки – плоски и обли, биха могли значително да облекчат дейността на учениците, ако те ги използват в пълния им обем от възможности. Една част от украсните елементи биха могли да се отпечатат с цялата повърхност на четката, а други – с върха ѝ. Важно е да се спазва последователното им редуване (повторение), както и да се прецени мястото за разполагане на украсата в чинията – само по периферията ѝ, само във вътрешността ѝ или изцяло върху площта на съда. За улеснение на учениците е предви-

дено приложение 8 с очертанията на чиния и ненатрапчиви маркери по контурите ѝ, които да ориентират децата в разполагането на избраните от тях украсни елементи.

Допълнителни методически ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника.

ТЕМА 19. МОДЕЛИРАНЕ НА ЧОВЕШКА ФИГУРА. *Спортист*

Глобална тема: Богатството на образите. Образи и форми. Творби на изобразителното изкуство. Материали и пособия

Цели:

- Изграждане на обемна човешка фигура чрез прилагане принципите на моделиране с източване;
- Съобразяване дълбочината на прорезите в пластичния материал в зависимост от съотношенията между горен и долен крайник;
- Осмисляне значимостта на използвания принцип при изграждане на фигура в раздвижена поза.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

Обект и среда:

- Открива визуални особености на човешки фигури;
- Разбира основни връзки между обекти и среда в изображения на реални и фантазни герои.

Зрител и творба:

- Открива творби на изкуството в различна среда;
- Изразява свои впечатления при възприемане на различни видове творби на изкуството.

Материали и техники:

- Разбира най-общо връзката между материали и пособия;
- Използва възможностите на различни видове материали и пособия.

Понятия:

- човешка фигура.

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език* – описване на наблюдавани обекти, произведения на изобразителното изкуство (пластики) и ученически творби.
- *Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите* – извличане на математическа информация от изобразителна творба (положение в пространство, съотношения).
- *Инициативност и предприемчивост* – практическо използване на материали и пособия при изобразителната дейност моделиране.
- *Умения за учене* – планиране на самостоятелната работа на ученика.

Възможни междупредметни връзки: Физическо възпитание и спорт, Околен свят.

Възможности за индивидуална творческа проява. Всеки ученик самостоятелно определя какъв спортист ще моделира.

Методически насоки:

- Всички образи на кръгли пластими и паметници имат за задача да припомнят на учениците как изглеждат скулптираните обемни форми. Съпътстваща задача към избраните творби е да се разпознаят действията, които са пресъздадени в тях – седналата фигура на поета, изправената фигура на балерина, както и фигурите на забавляващите се деца. След индивидуално решаване на задачата за отбелязване на фигурите в движение се коментират индикаторите,

подказали верните отговори, а именно – крайниците са силно изнесени встрани от тялото на скулптираните фигури, в тях се усеща напрежение, което силно контрастира на останалите фигури в покой. Може да се коментира устойчивостта на материалите, от които са създадени някои от обсъжданите досега примери – камък, гранит, метал.

- Следващият акцент в темата – различието и приликите в материалите за моделиране глина и пластилин. Съпоставката между основните два материала има за задача децата да установят ключови прилики и различия между тях:
 - Приликата се изразява в това, че и двата материала са меки, лесни за обработка и моделиране;
 - Разликите са свързани с други основни характеристики и със състава на материалите. Хомогенният цвят на глината предполага по-цялостно моделиране, което я доближава до визията на създадените от скулпторите творби. Друго различие на глината от пластилина е възможността ѝ да се втвърдява и полученото изделие да е по-дълготрайно.
- Задачата за упражнение, непосредствено преди практическата задача за моделиране фигура на спортист, има за цел да покаже съотношението между горните и долните крайници на човешката фигура. В зависимост от дълбочината на прорезите спрямо отбелязания център учениците следва да съобразят, че правилно започнатата червена фигура изглежда има най-правилни съотношения в завършения ѝ вид.
- В хронологична последователност по-долу е представен алгоритъмът за изработване на човешка фигура от цяло стълбче едноцветен пластичен материал (глина/ пластилин) с последващо прорязване и източване на отделните части на фигурата. Този начин на обработка е избран, защото е препоръчителен при изграждане на обемни форми, пресъздаващи движение, както и защото благоприятства развитието на тактилните усещания и двигателните умения на двете ръце. Той осигурява по-голяма стабилност, особено на изправените и силно раздвижени фигури. За още по-голяма устойчивост (главно при работа с глина) може да се използват и помощни укрепващи материали, като скъсени клечки за зъби, на проблемните участъци. Такова би могло да се окаже мястото, на което главата се свързва с тялото на фигурата.

Примерните изображения на моделираните с пластилин и глина спортисти са предпоставка да се обсъдят други подобни възможности, богатството на спортовете, характерните движения, които извършват спортистите при тях, и т.н.

Допълнителни методически ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника; визуализации на задачите за отбелязване; видеоуказания за обемно моделиране на човешка фигура чрез източване.

ТЕМА 20. ТРАДИЦИИ И ОБИЧАИ. Проект „Кукерска маска“

Глобална тема: Реални и фантазни герои. Образи и форми. Материали и пособия

Цели:

- Умения за работа с работни листове и самостоятелно постигане на резултати от творческа дейност съобразно поставени проектни задачи;
- Запознаване с популярен български обичай и свързаните с него традиции при изработка на костюми и маски.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

Обект и среда:

- Интерпретира връзки между обекти и среда в изображения на реални и фантазни герои;

Обект и образ:

- Интерпретира най-важни визуални особености на обекти и форми;

Материали и техники:

- Използва възможностите на различни видове материали и пособия.

Понятия:

- народни обичаи;
- фантазен образ (маска).

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език* – прилагане на новите понятия от областта на изобразителното изкуство в игрова ситуация.
- *Инициативност и предприемчивост* – създаване на проекти по тема от изобразителното изкуство; практическо използване на материали и пособия; представяне на резултатите от творческата дейност в обществена среда.
- *Умения за учене* – участие в екипна работа.
- *Социални и граждански компетентности* – създаване на изобразителни продукти, обвързани с традиционни празници и обичаи.
- *Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество* – сценично представяне с костюми и маски.

Възможни междупредметни връзки: Околен свят.

Възможности за индивидуална творческа проява – изцяло собствен подход при изработване на маската – от подбора на шаблона в приложението до набавените материали за декорацията ѝ.

Методически насоки:

- Урокът, посветен на популярния народен обичай „Кукери“, е съобразен не само с коректното времево разполагане, но и със знанията, уменията и способностите на учениците на тази фаза от обучението си през годината. До този момент темата за особеностите на народните празници и обичаи е била многократно обект на внимание и интерпретация и в останалите изучавани учебни предмети (главно по *Околен свят*). Дейностите с природни и отпадъчни материали също не са новост в практическите упражнения на децата, тъй като уменията им са многократно усъвършенствани в уроците по *Технологии и предприемачество*. На този междинен етап от обучението си по *Изобразително изкуство* всичко това формира предпоставки учениците успешно да се справят с поставената проектна задача – „Кукерска маска“.
- В края на предходния урок по *Изобразително изкуство* учителят има ангажимента да подготви учениците за предстоящата самостоятелна дейност. Обръща им внимание да следват указанията от стр. 43 в учебника и да проучат информация за обичая „Кукери“, като използват различни източници.

Дискусията в началото на урока започва с обсъждане по поставените въпроси с подкрепата на репродуцираните изображения и снимки на кукери. Обсъждането на облеклото на празнуващите засяга освен използваната българска носия, и типичните за кукерите тежки тояги, хлопци и чанове, както и традиционната плашеща маска. Беседата продължава с уточняване на цветовете съчетания и видовете материали, използвани в облеклото.

Следващият етап в хода на урока е представянето на резултатите от попълването на работния лист и споделяне на подробности около използваните информационни източници.

Проектната ориентация на урока изисква от учениците самостоятелно да са подбрали материалите, с които да украсят маските си, както и да изберат начина им на прикрепяне. За улеснение на децата в приложение 11 има модел на маска, чиято визия има възможност да бъде видоизменена по индивидуално предпочитание. При залепяне на различни украсни елементи е желателно да се припомни, че е добре да се започне с по-едри и по-тежки материали, за да имат повече време да се застопорят устойчиво.

При представянето на готовите изделия (стъпка 4 от плана) учениците трябва да се предупредят, че по-тежките елементи върху маските могат лесно да паднат, ако все още не са закрепени добре, и затова трябва да бъдат внимателни.

Допълнителни методически ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника.

ТЕМА 21. РАЗКАЗ В КАРТИНКИ. Приключенията на...

Глобална тема: Илюстрации в книги за деца. Реални и фантазни герои. Материали и пособия

Цели:

- Разпознаване на популярни герои от приказки по серия от картинки;
- Умения за пресъздаване на художествен текст (или собствена история) чрез поредица от изображения.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

Обект и образ:

- Интерпретира най-важни визуални особености на обекти и форми.

Зрител и творба:

- Описва особености на различни творби на изобразителното изкуство.

Понятия:

- разказ в картинки.

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език* – създаване на серия от рисунки за изразяване на впечатления от разказана история.
- *Умения за учене* – планиране на самостоятелната работа на ученика.
- *Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт* – дискутиране на проблеми, свързани с различия и неравенство между хората.

Възможни междупредметни връзки: Български език и литература.

Възможности за индивидуална творческа проява: самостоятелна преценка за количеството на изобразените случки и конкретиката на тяхното съдържание.

Методически насоки:

- Встъпителната част на урока, посветен на илюстративното изкуство, започва с кратко разяснение на понятието „илюстрация“. Прави се разграничение между илюстрация в художествената литература и скрития разказ в поредицата от картинки. Докато в първия вариант изображението следва художествения текст и онагледява и допълва определени негови моменти, то в разказа от последователни изображения се предполага текст. Поради тази причина поредицата от действия трябва да отразява всяка случка с героите.
- За да се възприеме по-добре смисъла на разказа в картинки, на учениците се поставя задача да разпознаят последователността в няколко картинки от добре познатото им произведение – „Дядо и ряпа“ (по Ран Босилек). Съпътстваща задача е да се открият липсващите герои от приказката в картинка № 3. Задачата дава възможност всички останали рисунки на герои от различни приказки и филми около предложената приказка също да се обсъдят. Дискутирането е предпоставка да се засегнат проблеми, свързани с различие и неравенство между тях, и да се съпоставят с подобни взаимоотношения в битието на хората. Наборът от качествени прилагателни е примерен и може да бъде редуциран по преценка на педагога.
- В следващата подобна задача степента на сложност е малко по-висока, защото от учениците се очаква успешно да подредят в хронология картинките по случка, измислена от дете. Те следва да се водят от присъствието на различни образи във всеки един „кадър“ и да разкрият тайната на семенцето.
- Преди да се даде възможност на учениците да измислят изцяло собствена забавна случка в няколко действия, следва задача да изобразят край на случката в Космоса. Тя е своеобразна

препратка към вече изобразявана подобна случка в Космоса (тема 12 – *Среща в Космоса*) и предполага безпроблемно и оригинално творческо решение.

- В обособеното пространство на страницата за упражнение и практически дейности учениците имат пълната свобода да изобразят интересна случка с най-различни по вид и характер герои. Въпрос на собствена преценка е и броят на моментите от нея, които ще изобразят.

Допълнителни методически ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника; визуализация на задачата за отбелязване; поясняване на словосъчетанието „разказ в картинки“.

ТЕМА 22. МУЗИКАТА В ЦВЯТ И ОБРАЗ. *Музика в цветовете и картини*

Глобална тема: Образи и цветовете. Творби на изобразителното изкуство. Материали и пособия

Цели:

- Развиване на асоциативното мислене и представи с помощта на музикални стимули;
- Обсъждане емоционалното въздействие на музикалния и художествения образ в сходни по съдържание творби;
- Пресъздаване на настроения и емоции чрез неопределени цветни петна и оприличаването им впоследствие на конкретен образ чрез дорисуване.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

Обект и образ:

- Разграничава различни видове цветовете;
- Асоциира образи на обекти по общи визуални белези;
- Проявява емоционално отношение към различни видове цветовете.

Зрител и творба:

- Изразява свои впечатления при възприемане на различни видове творби на изкуството.

Материали и техники:

- Разбира най-общо връзката между материали и пособия;
- Използва възможностите на различни видове материали и пособия.

Понятия:

- нефигурално изображение;
- изобразителен и музикален образ.

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език* – описване на наблюдавани обекти и произведения на изобразителното изкуство.
- *Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество* – създаване на образи по асоциация от музикални произведения.
- *Инициативност и предприемчивост* – използване на различни материали, техники, инструменти и пособия при създаване на рисунки.

Възможни междупредметни връзки: Музика.

Възможности за индивидуална творческа проява: пресъздаване на предпочитани представители от многообразието на животинския свят.

Методически насоки:

- Урокът, посветен на асоциативните връзки на изобразителното с музикалното изкуство, започва с дискусия за начина, по който двете изкуства създават определени настроения и усещания у нас.
- В първата поредица от абстрактни, нефигурални композиции се коментира впечатлението, което предизвикват цветовите съчетания между различните живописни изразни средства:

точки, линии, петна, пръски и др. Измежду всички тях се търсят и откриват възможни образи, наподобяващи реални или фантастични същества, предмети или обекти. Търсят се сходства и с наименованията на композициите и конкретиката на тяхното съдържание.

- Прослушването на определено инструментално произведение в минорна или мажорна тоналност следва да се асоциира съответно с по-тъжна, меланхолична композиция (например на Федерик Шопен – „Есенен валс“ или „Ноктюрно в Е-бемол мажор, оп. 9 No 2“) или пък с по-весела, жизнерадостна творба (например на Федерик Шопен – „Етюд в мажор“, или на Пьотър Чайковски – „Китайски танц“). При събеседването за контраста на цветовото комбинирание в двете репродукции се прибавя и внушението от допълнителния музикален стимул.
- Своеобразна междинна характеристика има следващото упражнение. В композициите, получени под въздействие на определен музикален стимул и представляващи неопределени, преливащи се цветни петна, учениците откриват и дорисуват конкретно изображение. Задачата предшества основното практическо упражнение за създаване и дорисуване на случайни петна, получени под въздействие на музикално произведение.
- Алгоритъмът за получаване на случайните петна, както и примерните рисунки на деца представят възможностите за визуализиране богатството на животинския свят. Тематиката е обвързана със сюжетната линия в музикалната творба на френския композитор Камий Сен-Санс „Карнавал на животните“, която звучи по време на практическата дейност.

Допълнителни методически ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника; видеоуказания за получаване на случайни образи от цветни петна.

ТЕМА 23. ЗАБАВНИ БУКВИ И ЦИФРИ. *Весели имена*

Глобална тема: Богатство на образите. Образи и цветове

Цели:

- Откриване на прилики и разлики в начина на изписване на буквите от българската и тези от чуждите азбуки;
- Трансформиране на букви в забавни образи чрез запазване на основните им характеристики в изписването.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

Обект и образ:

- Създава фантазни и образи по впечатление и въображение, като използва различни видове цветове;
- Асоциира образи на обекти по общи визуални белези;
- Интерпретира най-важни визуални особености на обекти и форми.

Понятия:

- забавен образ;
- смешен образ.

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език* – описване на наблюдавани обекти и произведения на изобразителното изкуство; прилагане на новите понятия в игрова ситуация.
- *Умения за учене* – планиране на самостоятелната работа на ученика.
- *Умения за общуване на чужди езици* – рисуване на образи (декоративни, смешно-забавни) на букви от различни азбуки. Рисуване на смешно-забавни образи на цифри.

Възможни междупредметни връзки: Български език и литература, Математика.

Възможности за индивидуална творческа проява. Условието на основната практическа задача само по себе си предполага собствена творческа интерпретация.

Методически насоки:

- Дискусията в началото на урока, посветен на българската азбука, започва с коментар по репродукциите в учебника. Различията, върху които се акцентира, са организирани в две посоки:
 - Фрагментът с изобразените букви от паметника „Създатели на българската държава“ (известен още като „1300 години България“) представя визията на част от старобългарската азбука (глаголицата), докато примерите от „Дворът на кирилицата“ онагледяват съвременната визия на азбуката, с която си служим.
 - Друг паралел, който следва да се разкрие, е начинът, по който тези букви съществуват в пространството. Докато при мозайката (паметника) отделните частици изграждат изображение, видимо само фронтално, тоест то е плоско, при скулптираните букви от град Плиска се забелязва тяхното триизмерно, обемно съществуване.

На следващо място се обсъждат и начините, по които са украсени буквите, които се разпознават от репродукциите.

- Следващата задача за упражнение предполага първо учениците да разпознаят кои букви и цифри се крият зад забавните детски изображения. На няколко реда в страницата на учебника те имат възможност да изпишат думи, съставени от някои от предложените букви. Обръща им се внимание, че могат да използват всяка буква повече от един път във всяка съставена дума – като: рак, кула, акула и т.н. При недостиг на място в редовете на учебника биха могли да продължат с примерите на отделен лист от тетрадка с редове.
- Непосредствено преди същинската изобразителна задача трябва да разпознаят цифри и букви от българската и латинската азбука. Разпръснатите в окръжностите цифри са от 1 до 9 включително, от кирилицата са използвани следните букви: Б, В, Г, М, а латинските букви са: А, V, О, L, N. Нееднозначно решение на задачата е допустимо, тъй като някои от буквите се използват и в нашата, и в чуждестранните азбуки – като А, О, В и М.
- В обособеното рисувателно поле на страницата в учебника всяко дете изписва буквите от името си по забавен начин. При по-дългите имена може да се приеме компромисен вариант със съкращаването им (например Александър – Алекс или Сашо) или работа по диагонал. Включването на цифра може да е на база различни показатели – любимо число, брой на буквите в името, рождена дата и т.н. При украсяването на буквите и цифрите учениците следва да се водят най-вече от специфичния начин, по който изглеждат те, и да се стремят да не ги деформират прекомерно при декорацията им, за да останат разпознаваеми.

Допълнителни методически ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника.

ТЕМА 24. ОБРАЗИ И ЗНАЦИ. В зоопарка

Глобална тема: Образи и форми. Общуване и знаци

Цели:

- Създаване на знаци с различно послание за конкретна среда;
- Проследяване на връзката образ–силует–знак за успешно изпълнение на изобразителните задачи.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

Обект и среда:

- Разбира основни връзки между обекти и среда в изображения на реални и фантазни герои;
- Интерпретира връзки между обекти и среда в изображения на реални и фантазни герои.

Обект и образ:

- Асоциира образи на обекти по общи визуални белези;
- Интерпретира най-важни визуални особености на обекти и форми.

Визуална комуникация:

- Познава най-общо образи и знаци;
- Използва значението на образи и знаци в изобразителна дейност.

Понятия:

- знак;
- форма и силует.

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език* – описване на наблюдавани обекти, среда и визуални знаци.
- *Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите* – използване на основни геометрични фигури при създаване на образи и знаци.
- *Социални и граждански компетентности* – ориентиране с визуални знаци.
- *Дигитална компетентност* – рисуване на образи и знаци по аналогия на икони от дигитални средства.
- *Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт* – изобразяване на примери за проява на лична отговорност при опазване на околната среда и здравето на човека.

Възможни междупредметни връзки: Околен свят.

Възможности за индивидуална творческа проява: изобразяване на предупредителен или информативен знак към всеки от образите на животни както в учебника, така и в приложението.

Методически насоки:

- Въпреки достатъчно явното различие във външния вид на животните в репродукциите би могло да се припомнят някои техни специфични, съществени белези: например дългата шия на жирафа, гърбицата на камилата и т.н. Това припомняне ще гарантира безпогрешното свързване на образа на всяко животно с неговия силует (в разновидност на сянката му) въпреки промяната в размера и посоката им. Тази задача в урока е необходима първа стъпа при проследяване на трансформацията от реалистично пресъздаден образ в символичното му представяне в знака.
- Този преход нагледно е представен в следващата схема. Преобразуването на един реален образ в знаково съдържание неизбежно е свързано с опростяване на изображението. Това е следствие на изискването един знак да бъде лесен за „разчитане“ – особено ако се възприема набързо, в движение. Обсъждат се и се тълкуват посланията на примерните знаци с изображения на животни – форма, цвят и съдържание на знака, в зависимост от това дали ни информира, насочва или ни забранява определено поведение. Като своеобразен преход към следващия акцент в темата може да се дискутират местата, където могат да се срещнат тези или подобни на тях указателни табели/ знаци.
- Конкретиката на подтемата „В зоопарка“ насочва фокуса на вниманието именно в тази специфична среда, в която обитателите и знаците имат своята особеност. Беседата по детските рисунки акцентира върху разнообразието на животинските видове в тези места, специализирани за отглеждането им, начина на отглеждане на животните, правилата, които следва да спазват хората при посещение в зоологическата градина, както и защо е необходимо да има такива правила.
- Следващата задача за упражнение е свързана със създаването на два типа знаци – предупредителни и информативни. На учениците се обръща внимание, че двата типа знаци са съотносими в еднаква степен както за по-опасния крокодил, така и за добронамерената панда. Определящо е посланието, което се съдържа в самия знак. Припомня се, че забранителните и предупредителните знаци трябва да са достатъчно красноречиво обозначени – обикновено

с пресечна линия върху знака или с добавен знак „!“.

- Основната практическа задача се осъществява чрез използване на приложение 5, на което е пресъздадена част от зоологическата градина. Учениците следва да съобразят, на първо място, съвместимостта между животните (хищници, тревопасни и т.н.), а на следващо място, да се погрижат за подходящото им знаково обозначение.

Допълнителни методически ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника; поясняване на понятието „силует“; информация за зоопарка като атрактивно обществено място.

ТЕМА 25. ПРОЛЕТНА ПАЛИТРА. *Рисувам пролетта*

Глобална тема: Богатство на образите. Образи и форми. Образи и цветове. Творби на изобразителното изкуство. Материали и пособия

Цели:

- Разкриване и отразяване на цветовете от палитрата на сезона пролет;
- Използване на основни похвати при работа с изобразителни материали и пособия за изграждане на отпечатани образи;
- Упражняване на алгоритъм за лесен начин при рисуване на птици.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

Обект и среда:

- Интерпретира връзки между обекти и среда в изображения на реални и фантазни герои.

Обект и образ:

- Създава реални и фантазни образи по впечатление и въображение, като използва различни видове цветове;
- Асоциира образи на обекти по общи визуални белези;
- Проявява емоционално отношение към различни видове цветове.

Материали и техники:

- Разбира най-общо връзката между материали и пособия;
- Използва възможностите на различни видове материали и пособия.

Понятия:

- цвят;
- сезонни изменения.

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език* – описване на наблюдавани обекти, произведения на изобразителното изкуство и ученически творби; създаване на рисунка за изразяване на впечатление.
- *Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите* – извличане на математическа информация от картина (положение в пространство, съотношения).
- *Умения за учене* – планиране на самостоятелната работа на ученика; изразяване на лично мнение за резултати от своята и на другите ученици изобразителна дейност.

Възможни междупредметни връзки: Околен свят.

Възможности за индивидуална творческа проява: избор при пресъздаване на богатството от пролетни цветя и птици, както и възможност за включването в композициите на архитектурни обекти.

Методически насоки:

- Аналогично на предходните теми, свързани с измененията в природата през различните сезони, и тук основен акцент са характерните багри и емоции, които съпътстват пролетта. Специално подбрани картини на някои от изучаваните художници целят да допринесат за панорамния поглед върху този сезон и богатството от свежи цветове – от снежнобелите цъфнали дървета на Р. Неделчев, през китните зелени морави на Н. Танев, до пъстрите „Пролетни дървета“ на Майстора. Възраждането, пробуждането на всичко в природата се отразява позитивно и на настроението през този сезон. В символичното присъствие на палитрата следва да се отбележат и дискутират едни от най-характерните за пролетта багри. Припомнянето на предходни творби на изучаваните художници е също необходимо, за да се затвърдят познанията на учениците за стила им на изобразяване.
- Богатството на пролетния сезон провокира в следващата задача да се наблегне върху изобилието от растителни видове, свързано с пресъздаването на пъстротата им. Подбрани са снимки на цветя с различна форма на венчелистчетата, за да се обсъдят прилики с начина, по който са нарисувани някои от тях. Упражнението за свързване на всяко цвете с вида четка, чрез която е направено, акцентира върху разнообразните изразни възможности на отпечатванията с плоска и обла четка. Коментира се фактът, че само чрез промяната в посоката и редуването на следите от четките с боя може да се пресъздаде изключително многообразие от цветя (цветчетата на второто цвете са отпечатани с плоска четка с дръжката навън, а при третото цвете – отново с плоска четка, но с дръжката откъм тичинките).
- За да бъде разпознаваема една пролетна рисунка, много често редом с характерните за сезона разцъфнали дървета и цветя се изобразяват и завърналите се от топлите страни прелетни птици – предвестници на пролетта. Поради тази причина са предложени модели за лесно изобразяване на щъркел и лястовица. Моделът може да бъде използван за изобразяване на сходни по структура и положения други видове птици, тоест той предлага алгоритъм и е отправна точка към други творчески търсения.

При създаване на индивидуалните си пролетни композиции учениците имат възможност да включат в тях всякакви елементи по избор – цветя, птици, дървета, къщи и т.н.

Допълнителни методически ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника; стихотворение за пролетта; визуализация на задачата за отбелязване; анимация за лесно нарисване на прелетни птици.

ТЕМА 26. ПРОЛЕТНИ ПРАЗНИЦИ. *Великденска украса*

Глобална тема: Богатство на образите. Образи и форми. Материали и пособия

Цели:

- Създаване на симетрична украса с комбинации от различни видове линии и точки;
- Съобразяване на вида и подредбата на цветовете съобразно симетрията в композицията и характерните за празника багри.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

Обект и образ:

- Интерпретира най-важни визуални особености на обекти и форми.

Материали и техники:

- Използва възможностите на различни видове материали и пособия.

Понятия:

- празници и обичаи.

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език* – описване на наблюдавани обекти и произведения на изобразителното изкуство.

- *Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите* – използване на основни геометрични фигури при създаване на образи.
- *Умения за учене* – планиране на самостоятелната работа на ученика.
- *Социални и граждански компетентности* – изобразяване на традиционни празници и обичаи.

Възможни междупредметни връзки: Околен свят.

Възможности за индивидуална творческа проява. Изцяло собствено творческо виждане учениците прилагат при украсата на голямото яйце. При останалите две самостоятелно подбират цветовете съчетания.

Методически насоки:

- Мястото на урока, посветен на някои популярни пролетни празници – Цветница и Великден, в примерното годишно разпределение следва да бъде изменяно според празничния календар по време на текущата учебна година. На учениците се предоставя възможност за самостоятелно проучване, свързано с празници, празнуваните през пролетта по родните им места. Дискутират се сходствата и различията в традициите по провеждането им и се откриват характерните за обичаите белези, визуализирани в детските рисунки, картината от художника Р. Неделчев и снимките с обредна питка и великденски яйца. Обогатяват се знанията на децата относно поверията, свързани с празника Великден и по-конкретно с традицията да се украсяват по различен начин яйцата.
- Различните видове шарки са обект на внимание в следващата задача за упражнение. От децата се очаква да свържат сходните украсни елементи от стилизираните телца на пиленцата и от черупките, които, взети заедно, биха образували цяло, декорирано по определен начин яйце. Лекият наклон на яйчените черупки и относителното сходство в дъговидните украсни линии по тях не предполага учениците да изпитат особени затруднения при свързването им. Допълнително оцветяване с подходящ цветен материал (моливи или флумастери) учениците могат да упражнят, но едва след приключване на основната изобразителна задача от следващата страница в учебника.
- Започнатата украса в двете висящи по-малки великденски яйца е разположена симетрично по оста им на симетрия. Подобно на някои от предходните задачи, свързани с получаване на цялостен симетричен образ, и това упражнение изисква дорисуване, но без никакви налични ориентири. Задължителното изискване за точно дорисуване по показания начин е компенсирано с възможността за самостоятелен начин на оцветяване.
- Учениците имат възможност да приложат изцяло собствено творческо решение при декорирането на голямото яйце в средата на страницата. Видът на използваните линии и точки в украсата на това яйце, както и цветовото му решение са изцяло по преценка на всеки ученик. Това, с което следва да се съобразят децата, е площта и силуетът на яйцето, както и последователността в използваните шарки.

Допълнителни методически ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника; визуализация на задачата за отбелязване.

ТЕМА 27. ЗЕМЯТА – НАШ ДОМ. *За чиста планета*

Глобална тема: Богатството на образите. Образи и цветове. Общуване и знаци. Материали и пособия

Цели:

- Оценяване значението на знаците в обществената среда за запазване биоразнообразието и чистотата на планетата ни;
- Разпознаване и разчитане на посланията от забранителни и информативни знаци и табели в природна среда;

- Затвърдяване на знанията за разделно събиране на отпадъци;
- Собствено виждане за проява на лична отговорност към природата чрез пресъздаването му в рисунка.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

Обект и среда:

- Разбира основни връзки между обекти и среда в изображения на реални и фантазни герои;
- Интерпретира връзки между обекти и среда в изображения на реални и фантазни герои.

Обект и образ:

- Проявява емоционално отношение към различни видове цветове.

Визуална комуникация:

- Използва значението на образи и знаци в изобразителна дейност.

Понятия:

- околна среда.

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език* – описване на наблюдавани обекти, среда, произведения на изобразителното изкуство и ученически творби.
- *Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт* – изобразяване на примери за проява на лична отговорност при опазване на околната среда и здравето на човека.
- *Дигитална компетентност* – интерактивна употреба на информационно-комуникативни технически средства с помощта на учителя за възприемане на художествени произведения, свързани с опазване на околната среда.

Възможни междупредметни връзки: Околен свят.

Възможности за индивидуална творческа проява: конкретиката на сюжетното съдържание.

Методически насоки:

Дискусията за богатството на планетата Земя, отражението на някои негативни последици върху нея от неправилна човешка дейност, както и значимостта на част от правилата за опазването ѝ се провежда въз основа на следните индикатори:

- репродукции от снимки на полярна, планинска и равнинна територия;
- репродуцирани детски рисунки със замърсена природна среда;
- знакови символи за необходими (полезни) и вредни (опасни) за околната среда човешки дейности.
- За засилване на интереса и съпричастността на децата към глобалните проблеми е включена фигурата на героя, колебаещ се в разтълкуването на всички указания от знаците. Коментират се цветовете, които са използвали децата при създаване на творбите – светли и пъстри, когато изобразената среда е чиста и красива, а тъмни и без голям набор от цветове, когато е замърсена и в някои случаи, почти унищожена.
- Следващото упражнение е свързано със затвърдяване знанията на учениците за разделното събиране на отпадъците, което е предпоставка за устойчиво формиране на екологично отношение към заобикалящата ни природна среда. Цветовото обозначение на контейнерите, както и символично изобразените върху тях предмети са достатъчни индикатори за правилното разпределяне от учениците на разпръснатите около кофите отпадъци с различен произход – метални, пластмасови, хартиени, стъклени.
- Главната изобразителна задача изисква от учениците всеки да изобрази свой вариант за опазване на красотата, разнообразието и здравето на планетата Земя. Опирайки се на обсъжданите до този момент проблеми, коментирайки примерните детски рисунки в страницата на

ученика, предлагайки нов поглед към съхраняване на природните ресурси, учениците пре-сздават в рисунки идеите си, подготвяйки се за изложбата под наслов „Моето послание за чиста планета!“.

Допълнителни методически ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника; визуализация на задачата за свързване; стихотворение, посветено на планетата Земя.

ТЕМА 28. ХУДОЖЕСТВЕНА КОНСТРУКЦИЯ. Групов проект „Приказен замък“

Глобална тема: Богатство на образите. Образи и форми. Материали и пособия

Цели:

- Създаване на художествена конструкция в контекста на груповата творческа дейност и съгласуваност между отделните членове;
- Развиване на пространствено-логическото мислене чрез полифункционално използване на отпадъчни конструктивни материали;
- Умения за представяне на продукта от груповата творческа дейност чрез драматизация към избрания художествен текст.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

Обект и среда:

- Интерпретира връзки между обекти и среда в изображения на реални и фантазни герои.

Обект и образ:

- Интерпретира най-важни визуални особености на обекти и форми.

Материали и техники:

- Използва възможностите на различни видове материали и пособия.

Понятия:

- художествена конструкция.

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език* – прилагане на новите понятия от областта на изобразителното изкуство в игрова ситуация.
- *Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите* – създаване на художествени конструкции за развитие на логическото и пространственото мислене.
- *Социална и гражданска компетентност* – създаване на колективни творчески проекти.
- *Умения за учене* – участие в екипна работа; планиране на самостоятелната работа на ученика.
- *Инициативност и предприемчивост* – създаване на проекти по тема от изобразителното изкуство; използване на различни материали, инструменти и пособия за създаване на художествени конструкции;
- *Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт* – дискутиране на възможности за устойчиво използване на материали и ресурси в учебния процес.
- *Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество* – подбор на кукли и декори за драматизация на художествен текст; организиране на изложба за представяне на резултати от колективната изобразителна дейност на учениците в класната стая; сценично представяне с костюми и маски.

Възможни междупредметни връзки: Математика, Български език и литература, Технологии и предприемачество.

Възможности за индивидуална творческа проява: груповата проектна дейност е сама по себе си предпоставка за изцяло собствена, творческа изява.

Методически насоки:

- Проектният замисъл на темата предполага през предходната седмица учителят да е предупредил учениците за предстоящата групова дейност в часовете по изобразително изкуство.

Урокът, посветен на създаването на художествени конструкции, преследва няколко главни цели:

- Разкриване различните възможности на отпадъчните материали чрез употребата им като конструктивни елементи;
- Развиване на логическото и пространственото мислене чрез намиране на подходящи начини за съединяване и разполагане на отделните конструктивни елементи;
- Умения за драматизиране на подходяща приказка чрез групова проектна дейност.

При обсъждането на приложените примери на художествените конструкции се обръща внимание на вида отпадъчен материал, както и на начина му на обработка и съединяване с останалите части в конструкцията. Подчертава се полифункционалното приложение на някои отпадъци (като например ролката от домакинска хартия) като изграждащ елемент както в приказни конструкции (замък), така и при наподобяването на реалистична градска среда. Това създава предпоставки да се обсъдят и други възможности за използване на още по-различни подобни материали, което да насочи впоследствие беседата към евентуално приложение на материалите, с които разполага всеки ученик.

- Задачата за откриване в конструкциите на посочените отпадъчни предмети практически почти няма еднозначен отговор. Декорирането чрез дорисуване и апликиране на някои части от конструкциите е съществена страна в художествено-творческия процес, на която трябва да се отдели внимание, ако търсеният резултат е максимално реалистичната визия на конструкцията.

При създаването на груповия проект се следват указанията в стъпките, като ключов фактор е подборът на приказката, която ще се драматизира. За улеснение и разнообразяване дейността на членовете в групата са предложени модели на различни силуети, зъбери, разгъвки на конус и други в приложение 12 на учебника. Допълнителни идеи за дорисуване с бои или флумастери, апликиране на елементи, цялостно облепяне на отпадъчен материал и създаване на подвижни конструктивни елементи са демонстрирани в последователност от действия. Разпределянето на ролите и разиграването на момент от приказката с помощта на готовия декор (конструкцията) е отново предмет на колективна съгласуваност в групата.

Допълнителни методически ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника; видеоуказания с идеи за някои начини при изграждане на конструкцията.

ТЕМА 29. ИЛЮСТРАЦИЯ. *Имало едно време...*

Глобална тема: Илюстрация на книги за деца. Материали и пособия

Цели:

- Запознаване с предназначението на илюстрациите като неизменна част от съдържанието на книгите;
- Запознаване с изискванията при определяне на съществени моменти за илюстриране от съдържанието на популярни детски приказки и практическото им упражняване.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

Обект и образ:

- Създава реални и фантазни образи по впечатление и въображение, като използва различни видове цветове;
- Асоциира образи на обекти по общи визуални белези.

Зрител и творба:

- Описва особености на различни творби на изобразителното изкуство;
- Подбира изобразителни материали и пособия за рисуване.

Понятия:

- илюстрация.

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език* – илюстриране на изучавана приказка; създаване на рисунка (илюстрация) за изразяване на впечатления от разказана история.
- *Умения за учене* – дискутиране на проблеми, свързани с различия и неравенство между хората.
- *Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт* – планиране на самостоятелната работа на ученика.

Възможни междупредметни връзки: Български език и литература.

Възможности за индивидуална творческа проява: възможност да се избере една от няколко предложени за илюстриране приказки.

Методически насоки:

Основният замисъл, вложен в темата за илюстрацията, е учениците да осъзнаят неразривната връзка между съдържанието на художествения текст и съпътстващите ги изображения – илюстрациите. Обръща се внимание на предназначението им – подкрепата, която те дават при възприемането на текста и за изграждане на пълноценна представа за конкретен обект, персонаж, среда и т.н. Не винаги съдържанието на илюстрацията пресъздава точно съдържанието на текста. Тогава илюстрацията допълва словото, добогатява го и кара слушателя да се потопи още по-успешно в атмосферата на времето, събитието, обстановката в разказа или приказката.

Дискусията се фокусира и върху още един аспект, имащ пряко отношение към репродуцираните илюстрации от приказки. Той касае разполагането на изображението – върху корицата на книжното тяло или върху вътрешните му страници. Упражнението за свързване на илюстрациите от кориците на книги с популярни детски приказки с техните епизодични варианти от вътрешността на книгите онагледява именно тази вариативност. Илюстрацията, разположена върху корицата, е достатъчна, за да се разпознае добре позната приказка, дори и без да е прочетено заглавието ѝ. Илюстрациите от вътрешността на книгата изобразяват моменти от сюжета ѝ. В конкретното изображение героите са добри или лоши, постъпките им са положителни или отрицателни и това е предпоставка за дискутирането им.

Детските рисунки, представящи илюстрации към любими моменти от добре познати приказки, са подбрани така, че да са достъпни за учениците. Емблематични герои и моменти от тях следва да ги насочат към съответната им приказка, номерирана в свитъка със заглавията на всички илюстрирани приказки.

Преди започване на същинската изобразителна задача на учениците се обръща внимание да се стремят да пресъздадат най-важните черти на героите от избраната от трите варианта приказка – „Тримата братя и златната ябълка“, „Пепеляшка“ или „Трите прасенца“, използвайки многообразието на цветовете.

Допълнителни методически ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника; визуализации на задачите за свързване и отбелязване.

ТЕМА 30. ДЕЦАТА ПО СВЕТА. *Приятели от близо и далеч*

Глобална тема: Богатството на образите. Образи и цветове. Материали и пособия

Цели:

- Дискутиране на проблеми, свързани с различия и неравенство между хората;
- Откриване на общи визуални белези, както и потребности и интереси на децата по света;
- Собствена интерпретация на съществени моменти от всекидневието и детството на различни деца по света.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:**Обект и образ:**

- Назовава най-важни визуални особености на обекти и форми.

Зрител и творба:

- Изразява свои впечатления при възприемане на различни видове творби на изкуството.

Понятия:

- различие и неравенство;
- приятелство.

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език* – създаване на рисунка за изразяване на впечатления и отношения към случка или разказана история.
- *Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт* – дискутиране на проблеми, свързани с различия между хората.
- *Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество* – организиране на изложба за представяне на резултати от индивидуална и колективна изобразителна дейност на учениците в училището; изразяване на лично мнение за резултати от своята и на другите ученици изобразителна дейност.

Възможни междупредметни връзки: Околен свят.

Възможности за индивидуална творческа проява: пресъздаване на собствени виждания за взаимоотношенията между най-малките представители на обществата – децата.

Методически насоки:

Във встъпителната част на урока се предвижда дискусия, посветена на различията между децата по света и на това, което ги обединява. Съпоставката може да бъде разгърната в някои аспекти на антропологичния анализ на достъпно за учениците ниво, а именно – физически, лингвистични и социални особености на хората по света.

Физическите белези на децата в различните краища на света предполагат да се дискутират:

- приликите между тях, основани на биологичен принцип и на сходството в анатомията на човешкото тяло;
- различията, основани на географски и расов принцип – цвят на кожата и други морфологични белези (форма и цвят на очи, коса и т.н.) при монголоидната, негроидната, европеидната, австралоидната раса и т.н.

Географското местообитание на народи с различна расова принадлежност е повод да се дискутира също и спецификата в облеклото им.

Лингвистичните особености визират следните фактологични специфики:

- трудности, които представителите на различните народности срещат при директната комуникация помежду им;
- възможността, поради наличието на езикови бариери, да се отворят нови хоризонти за общуване – чрез универсалния език на изкуството и играта.

Социалният статус на хората е друг повод да се дискутира частният случай – равнопоставено или дискриминационно социално положение на децата. Събеседването може да протече по следния съпоставителен план:

- деца от богати или бедни семейства;
- деца с родители или сираци;
- деца без физически проблеми или такива с увреждания.

Друга съществена сюжетна линия при обсъждане на темата в урока е акцентуването върху периода на детството като съществен етап от развитието на личността. Положителните емоции, по-

ведение, желания и забавления на децата са пример за подражание дори за по-възрастните представители на обществото. Толерантността, разбирателството между тях, мечтите им за щастлив и мирен детски свят са представени в слънчевите и пъстри примерни детски рисунки, служещи като ориентир при реализиране на практическата задача от учениците.

Допълнителни методически ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника; стихотворение за децата по света.

ТЕМА 31. В ХУДОЖЕСТВЕНАТА ГАЛЕРИЯ. Изложба

Глобална тема: Творби на изобразителното изкуство. Материали и пособия

Цели:

- Запознаване с местата за съхранение и целокупно представяне на творби на изобразителното изкуство;
- Запознаване с някои правила при посещение в художествената галерия, както и с условията за съхранение на творбите там;
- Затвърдяване на знанията за творчеството на изучаваните известни български художници;
- Упражняване на уменията за попълване на работен лист, както и за интерпретация по впечатление от произведения на художници.

Област на компетентност – знания, умения и отношения:

Зрител и творба:

- Открива творби на изкуството в различна среда;
- Описва особености на различни творби на изобразителното изкуство;
- Изразява свои впечатления при възприемане на различни видове творби на изкуството.

Понятия:

- художествена галерия;
- изложба.

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език* – описване на произведения на изобразителното изкуство.
- *Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество* – посещения на музеи, галерии и сбирки за възприемане на произведения от изобразителното изкуство на наши и чуждестранни художници.
- *Дигитална компетентност* – интерактивна употреба на информационно-комуникативни технически средства с помощта на учителя за възприемане на художествени произведения; виртуални посещения на галерии.

Възможни междупредметни връзки: Български език и литература.

Възможности за индивидуална творческа проява: индивидуална интерпретация при пресъздаване на произведения на изобразителното изкуство.

Методически насоки:

Урокът, в който учениците подробно се запознават с още творби на изобразителното изкуство и със специализираните места за съхранението им, е предвиден да се проведе по два възможни начина. Изграждането на естетически критерии при възприемане на произведения от различни видове изобразителни изкуства се осъществява чрез:

- посещение на художествена галерия за разглеждане на творби от български и чуждестранни автори;
- виртуална разходка в художествена галерия чрез средствата на компютърните технологии.

Вторият алтернативен вариант е компромисен за тези случаи, при които е невъзможно да се

реализират поставените цели поради липса на галерии, музеи или други културни центрове в населеното място, където се намира училището.

Интерактивната употреба на информационните технологии имат за основна задача чрез симулирана, дигитална среда да осъществи (макар и виртуален) достъп до местата, където се съхраняват и показват творби на изобразителното изкуство. Учителят запознава децата с творби на известни художници от съответното населеното място или регион.

Реалното посещение в художествена галерия е свързано с редица правила, които трябва да се спазват от посетителите. Някои от по-важните са: да не се вдига шум, за да не се пречи на останалите посетители да се наслаждават на произведенията; да не се докосват творбите на художниците, защото така те ще се съхранят по-дълго време и опасността да се повредят ще е минимална; да се спазва необходимата дистанция при разглеждане на художествените произведения, за да се възприемат по-добре и комплексно.

Учителят следва да обърне внимание, че за да могат да се спазят всички тези правила, в художествените галерии са създадени специални условия. Някои от условията са важни и за правилното съхранение на творбите в помещенията. Тези условия са: достатъчно просторни помещения; наличие на оптимално количество светлина в тях (естествена или изкуствена); подходящо окачване на картините и подредба на скулптурите, като по-ценните от тях са изложени зад защитни стъклени плоскости.

Своеобразната изложба на дясната страница от учебника представя творби на различни български художници, като почти всички от тях (с изключение на К. Трингов) са изучавани поетапно по време на учебната година. Работният лист от приложение 6 има за цел да обобщи впечатленията на учениците от виртуалното или реалното посещение в галерията. Чрез последната задача от работния лист всеки ученик има възможност да интерпретира по собствен начин впечатленията си от творбите на изобразителното изкуство.

Допълнителни методически ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника; изясняване на понятието „художествена галерия“; виртуално посещение в художествена галерия.

ТЕМА 32. ИЗХОДЯЩА ДИАГНОСТИКА. Вече знам и мога

Глобална тема: Урокът, предвиден за отчитане на резултатите в края на обучението по изобразително изкуство в първи клас, обхваща елементи от очакваните компетентности по всички глобални теми.

Цели:

- Установяване равнището на постигнатата културна компетентност, усвоените изобразителни знания и практически умения на учениците;
- Провеждане на изходяща диагностика чрез визуални тестове и отчитане степента на индивидуалните и общи за класа резултати;
- Изпълнение на изобразителни задачи, насочени към установяване на индивидуалните и общи за класа достигнати равнища на изобразителна грамотност и художествена изразителност.

Област на компетентност – знания, умения и отношения. Спецификата на урока за изходяща диагностика предполага чрез него да се отчетат знания, умения и отношения у учениците, принадлежащи към всяка от областите на компетентност, а именно:

Обект и среда:

- Открива визуални особености на човешки фигури;
- Интерпретира връзки между обекти и среда в изображения на реални и фантазни герои.

Обект и образ:

- Разграничава различни видове цветове;
- Създава реални и фантазни образи по впечатление и въображение, като използва различни

видове цветове;

- Асоциира образи на обекти по общи визуални белези;
- Интерпретира най-важни визуални особености на обекти и форми.

Зрител и творба:

- Описва особености на различни творби на изобразителното изкуство;
- Изразява свои впечатления при възприемане на различни видове творби на изкуството.

Визуална комуникация:

- Познава най-общо образи и знаци.

Материали и техники:

- Познава основни изобразителни материали и пособия;
- Разбира най-общо връзката между материали и пособия;
- Използва възможностите на различни видове материали и пособия.

Ключови компетентности:

- *Компетентности в областта на българския език* – създаване на рисунка за изразяване на впечатления и преживяване.
- *Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и технологиите* – извличане на математическа информация от картина (количества, положение в пространството, съотношения).
- *Социални и граждански компетентности* – изобразяване на членове на семейството, случки от живота на възрастните и децата; ориентиране с визуални знаци.
- *Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество* – възприемане на произведения от изобразителното изкуство.

Възможни междупредметни връзки: Български език и литература, Математика, Околен свят.

Методически насоки:

Като съществен елемент от осъществяването на ползотворен учебен процес по изобразително изкуство изходящата диагностика има за цел да съпостави крайните резултати от усвояването на знания, компетентности и практически умения със заложените програмни изисквания в учебните нормативни документи. Предложената изходяща диагностика в настоящия урок покрива изискванията за обективно оценяване постиженията на учениците чрез провеждане на визуални тестове и изпълнение на практически изобразителни задачи. С цел избягване на вероятност от допускане на неточности при провеждане на диагностичните процедури могат да се вземат предвид и получени изобразителни резултати от предходни уроци.

При формулиране на изходните тестовите задачи е спазено дидактическото изискване за релевантност и съпоставимост на резултатите им с тези от входящата диагностика, но в очакваната по-високата степен на сложност предвид натрупаните през годината знания, умения и отношения. Визуалните тестове и практическите задачи са изведени както от акцентите в учебната програма по изобразително изкуство за I клас, така и от стремежа за усвояване не само на основни, но и на понятия с интегрален и междудисциплинарен характер, като: природа, обект, среда, творба, цвят, форма, образ, знак, въображение, творчество, изобразителни материали и техники.

Чрез първия диагностичен тест се установява до каква степен учениците са усвоили знанията за основните видове изобразителни материали и съществените им характеристики, както и за специфичните пособия към тях. Освен доброто познаване на основни изобразителни материали и пособия, с тази задача се изследва и най-общото разбиране у децата на връзките между материалите и пособията.

С помощта на следващия тест се отчита степента на изградената индивидуална цветова култура у завършващите първокласници и знанията им за емоционалния заряд на различните видове цветове, естествено обвързан със спецификата на сезонните изменения в природата. Задачата за

доброто познаване на характерната за определен сезон цвeтова палитра е визуализирана в стила на предходните, аналогични на тази задача упражнения, периодически проявяващи се в хронологията на учебното съдържание през изминалата година.

Успешното решаване на третия визуален тест е индикатор за усвоени основни знания относно познаването, разграничаването и получаването на различни видове цвeтове при смесването им (в случая е подходяща употребата на цвeтни моливи или флумастери).

Четвъртият диагностичен тест е насочен към установяване способността на учениците да разграничават изображения на реални от фантазни образи, като отчитат отличителните им черти. Тази задача изследва способностите на децата да интерпретират връзките между реални обекти при създаване на нереални, фантазни образи.

Чрез петия тест се отчитат възможностите за логическо и пространствено мислене у учениците, както и уменията им да асоциират образи на обекти по общи визуални белези чрез интерпретация на най-важните визуални особености на обектите и техните форми.

Шестият визуален тест е предназначен да се установи до каква степен учениците познават и разграничават образи, силуети и знаци, като се водят от техните външни белези.

Условието в задачата на седмия диагностичен тест наподобява това в петия, но с разликата, че в конкретния случай се касае за разпознаване на най-важните визуални особености в човешката фигура (представена поради тази причина като силует) и оприличаването на отделните ѝ части на познати геометрични фигури.

Познаването на основни изобразителни материали и пособия и на техните изразни възможности са предмет на диагностициране чрез следващия визуален тест. Разграничението се прави въз основа на използвани в предходните теми на учебника репродукции на детски творби, близки до представите на учениците.

Акцент в деветия визуален тест е способността у децата да разпознават особености на различни творби на изобразителното изкуство, създадени на плоскостен или обемен принцип в зависимост от изобразителния материал. Репродуцираните примери са добре разпознаваеми от практиката на децата до момента и предполагат отчитането на визуалните особености на формите (плоски и обеменни), създадени чрез апликиране, моделиране и художествено конструиране.

В последния визуален тест на вниманието на учениците са предложени познати художествени произведения от всички български художници, изучавани от тях. Присъствието на тази тестова задача е продиктувана от изискването учениците в края на първи клас да познават не по-малко от пет имена на известни български художници. Чрез опознаване на част от богатото художествено наследство в областта на изобразителното изкуство от малките ученици се очаква да формират постепенно естетически критерии при възприемане на обекти и явления от действителността и творби на изобразителното изкуство, както и постепенно да осъзнаят стойността на изкуството в живота, да развият способността за себеизразяване, за проява на естетическо чувство и зачитане на културното многообразие.

Тестът за отчитане степента на проява на креативност при изпълнение на практически задачи е аналогичен на използвания при входящата диагностична процедура.

Същинската изобразителна задача за установяване на индивидуалните изобразителни компетентности е предвидена като финална при провеждане на изходящата диагностика. При изпълнението ѝ определящи са индивидуалните интереси и потребности на ученика, както и прилагането на неговия творчески потенциал.

Обобщаването и отчитането на резултатите от заключителната за учебната година диагностика може да се извърши както от водещия учител, така и от независими оценители (преподаватели от училището или учители, специализирали в областта на изобразителното изкуство).

Допълнителни методически ресурси: озвучени условия на задачите в електронния вариант на учебника; визуализации на задачите за свързване и отбелязване.

Приложение 1.1.

Незадоволителен резултат	Задоволителен резултат	Добър резултат	Висок резултат
Отбелязване както на верен, така и на грешен отговор	Правилно отбелязване на един от верните отговори	Правилно отбелязване на два от верните отговори	Правилно отбелязване на всички три верни отговора

Приложение 1.2.

Незадоволителен резултат	Задоволителен резултат	Добър резултат	Висок резултат
Наличие на три и повече грешни отговора	Наличие на два неправилни отговора	Наличие на един неправилен отговор	Правилно свързани всички детайли към образите, на които принадлежат

Приложение 32.1.

Незадоволителен резултат	Задоволителен резултат	Добър резултат	Висок резултат
Наличие на три и повече грешни отговора	Наличие на два неправилни отговора	Наличие на един неправилен отговор	Правилно свързване на всеки от материалите със съответното му пособие

Приложение 32.3.

Незадоволителен резултат	Задоволителен резултат	Добър резултат	Висок резултат
Неправилно решени всички цветови уравнения	Наличие на две неправилни уравнения	Наличие на едно неправилно уравнение	Правилно решени всички цветови уравнения

Приложение 32.4.

Незадоволителен резултат	Задоволителен резултат	Добър резултат	Висок резултат
Неправилно отбелязан фантастичен образ	Правилно отбелязан фантастичен образ, но неправилно посочени два реални, съставлящи го образа	Правилно отбелязан фантастичен образ, но неправилно посочен един от съставлящите го два реални образа	Правилно отбелязан фантастичен образ, както и съставлящите го два реални образа

Приложение 32.5.

Незадоволителен резултат	Задоволителен резултат	Добър резултат	Висок резултат
Правилно свързани един до три от образите с фигурите, които наподобяват	Правилно свързани 4 или 5 от образите с фигурите, които наподобяват	Правилно свързани 6 или 7 от образите с фигурите, които наподобяват (вкл. комбинациите им)	Правилно свързани 8 или всички образи с фигурите, които наподобяват (вкл. комбинациите им)

Приложение 32.6.

Незадоволителен резултат	Задоволителен резултат	Добър резултат	Висок резултат
Неотбелязване на знаците или отбелязване освен на знак, и на повече от 5 от останалите изображения	Отбелязване освен на един от знаците, и на до 4 от останалите изображения	Отбелязване освен на двата знака, и на до 2 от останалите изображения	Правилно отбелязване само на двата знака сред изображенията

Приложение 32.7.

Незадоволителен резултат	Задоволителен резултат	Добър резултат	Висок резултат
Правилно открити и свързани по-малко от 3 от геометричните фигури със силуета на човешката фигура	Правилно открити и свързани 3 или 4 от геометричните фигури със силуета на човешката фигура	Правилно открити и свързани 5 или 6 от геометричните фигури със силуета на човешката фигура	Правилно открити и свързани всички 7 геометрични фигури със силуета на човешката фигура

Приложение 32.9.

Незадоволителен резултат	Задоволителен резултат	Добър резултат	Висок резултат
Допуснати 3 и повече неправилни отговора при отбелязването	Допуснати два неправилни отговора при отбелязването	Допуснат един неправилен отговор при отбелязването	Правилно отбелязани две плоски (2 и 5) и три обемни (1, 3 и 4) творби

Приложение 32.10.

Незадоволителен резултат	Задоволителен резултат	Добър резултат	Висок резултат
Нито един правилен отговор при отбелязването	Допуснати от 3 до 4 неправилни отговора при отбелязването	Допуснати от един до два неправилни отговора при отбелязването	Правилно свързване на всички творби със съответния им автор

Забележка. Необходимо е да се потърси възможно най-близкото достигнато постижение от примерните приложения с критерии и показатели в зависимост от това, дали някои от дадените от учениците отговори не съвпадат изцяло с посочените. Тестовите от изходящата диагностика, които предполагат само един възможен верен отговор, не са описани в скала (задачи 2 и 8).

РЕЧНИК

АВТОР – в изобразителното изкуство се използва в смисъл на творец, създател на художествено произведение.

АКВАРЕЛНИ БОИ – разновидност на бои за рисуване, при употребата на които се използва голямо количество вода (поради което са известни още като водни) и специална хартия за акварел.

АПЛИКИРАНЕ – начин на създаване на творба чрез налепяне, пришиване, преплитане и т.н. на материали с различен произход (хартия, плат, кожа и др.). Най-лесно апликация се създава от хартиени елементи, залепени върху лист цветна хартия или картон.

ГЛИНА – материал за моделиране, получен от обработката на различни почви, които определят цвета на глината (бяла, сива, червена, жълта и др.). Някои видове глина изискват изпичане след изработване на изделиято, докато при други изделиято е готово след изсъхване на глината на стайна температура.

ЗНАК – опростено изображение на предмети, действия или случки, което представя накратко важните отличителни черти, същността или значението на изобразеното.

ИЗОБРАЖЕНИЕ – художествено възпроизвеждане (наподобяване) на външния облик на предмети, обекти и явления от действителността със средствата на изобразителното изкуство.

ИЗОБРАЗИТЕЛНИ МАТЕРИАЛИ – това са средствата, без които художественото произведение не може да бъде създадено. Материалите имат определени характеристики, които ги различават едни от други, и обикновено се свързват с оставянето на определена следа върху рисувателната повърхност. Изобразителни материали са например: глината, боите, моливите и др.

ИЗОБРАЗИТЕЛНИ ПОСОБИЯ – предмети и инструменти, с помощта на които различните изобразителни материали се използват и обработват правилно. Такива пособия са например: четките, палитрите, ножовете за моделиране.

ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО – пресъздадени образи от заобикалящия ни свят чрез изобразителни материали и пособия върху плоскост или обемно.

ИЗЛОЖБА – представяне на специално подбрани и подредени произведения на изкуството за разглеждане от публика за определен период от време.

ИЛЮСТРАЦИЯ – изображение, предназначено за поместване в книга, което пояснява и понякога допълва в нея смисъла на текста (приказка, разказ и др.).

КАРТИНА – произведение на художник, създадено върху плоскост (хартия, платно и др.) с помощта на бои, пастели или други изобразителни материали и поставено в рамка.

МОДЕЛИРАНЕ – основен начин за обработка и оформяне на художествен образ чрез меки материали – пластилин, глина и др.

ОБРАЗ (РЕАЛЕН; ФАНТАЗЕН) – пресъздаване на впечатления и представи с помощта на художествените средства за даден обект от действителността, за неговия външен вид. Ако стремейт е да се доближи до действителността, образът се нарича *реален*, но ако е породен от въображението и фантазията на твореца и се отдалечава от действителността, тогава се определя като *фантазен*.

ПАЛИТРА – пособие, с помощта на което по-добре се смесват цветовете на боите. Думата се използва и за обозначаване на богатството от цветове, използвани от художника или сътворени от природата.

РАЗКАЗ В КАРТИНКИ – поредица от рисунки, идейно свързани помежду си, които ни дават представа за развитието на случката, без да е необходимо присъствието на поясняващ текст.

РИСУНКА – предварително набелязване с молив, акварел или друг подходящ изобразителен материал на големината, формата и разположението на образите върху рисувателната повърхност. Спомагателната или учебната рисунка може да се превърне в самостоятелно произведение, ако се дорисува.

СИЛУЕТ – представлява най-общото възприемане и изобразяване на формата на фигури и

предмети като тъмно петно, без да се различават детайлите и отделните им части.

ТЕМПЕРНИ БОИ – разновидност на бои за рисуване, които са по-плътни и за употребата им се използва по-малко вода.

ФОРМА (ПЛОСКА; ОБЕМНА) – очертанията и външният изглед на повърхността на предметите и обектите. Ако формите са свързани с определена повърхност и не изпъкват над нея, те се определят като плоски. Ако формите съществуват самостоятелно в пространството и са видими от всичките им страни, се наричат обемни. (Някои изключения от правилото има при апликирането и моделирането.)

ХУДОЖЕСТВЕНА ГАЛЕРИЯ – специална сграда с просторни зали, предназначена за съхранение на ценни картини и други произведения на изкуството, както и за организиране на изложби.

ХУДОЖЕСТВЕНА КОНСТРУКЦИЯ – произведение, което е създадено в пространството от съчетани по подходящ начин различни материали, някои от които дори са отпадъчни или с друго основно предназначение.

ХУДОЖНИК – специалист, който се занимава със създаване на произведения на изкуството.

ЦВЯТ – основно свойство на боите, което позволява достоверно да се пресъздадат в изобразителното изкуство характеристиките на предметите и явленията.

ЧЕТКА – едно от най-важните пособия, с които се рисува, особено при използването на бои. Облите четки, които са с по-мек косъм, са подходящи за рисуване с акварелни бои, докато плоските четки с по-твърд косъм се използват за рисуване с темперни бои.

Забележка: Всички разяснения относно използвани или изучавани понятия са направени съобразно когнитивното равнище на учениците в първи клас. Терминологията в речника е тълкувана през призмата на теоретичните основи в изобразителното изкуство.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ.....	3
ЧАСТ ПЪРВА	
КОНЦЕПЦИЯ НА ДИДАКТИЧЕСКИЯ КОМПЛЕКТ ЗА ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА ПОДГОТОВКА ПО ПРЕДМЕТА „ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО“ ЗА 1. КЛАС	5
ВТОРА ЧАСТ	
КОНКРЕТНИ МЕТОДИЧЕСКИ НАСОКИ ПО ТЕМИТЕ ОТ УЧЕБНОТО СЪДЪРЖАНИЕ.....	8
ТЕМА 1. ВХОДЯЩА ДИАГНОСТИКА	
ДОВИЖДАНЕ, ЛЯТО! ЗДРАВЕЙ, УЧИЛИЩЕ! <i>Моят свят е</i>	8
ТЕМА 2. МАТЕРИАЛИ И ПОСОБИЯ ЗА РИСУВАНЕ. <i>Рисувам с линии</i>	10
ТЕМА 3. БОГАТСТВОТО НА ЦВЕТОВЕТЕ. <i>Весела случка от лятото</i>	12
ТЕМА 4. ОБРАЗИ И ФОРМИ. <i>Шарена черга</i>	13
ТЕМА 5. РЕАЛНОСТ И ФАНТАЗИЯ. <i>Фантазирам и творя</i>	14
ТЕМА 6. ПЛОСКИ И ОБЕМНИ ФОРМИ. <i>Аквариум</i>	16
ТЕМА 7. БАГРИТЕ НА ЕСЕНТА. <i>Есенна разходка</i>	17
ТЕМА 8. РИСУВАНЕ ПО ВПЕЧАТЛЕНИЕ. <i>Даровете на есента</i>	19
ТЕМА 9. ЗНАЦИТЕ ОКОЛО НАС. <i>Рисувам знаци</i>	20
ТЕМА 10. ОБЕМНИ ФОРМИ. <i>Любимо животно</i>	21
ТЕМА 11. СРЕДАТА ОКОЛО НАС. <i>Аз живея тук</i>	23
ТЕМА 12. ИЗВЪНЗЕМНИТЕ... <i>Среща в Космоса</i>	24
ТЕМА 13. ЧОВЕШКА ФИГУРА. <i>Нарисувай приятел или семейството си</i>	26
ТЕМА 14. АПЛИКИРАНЕ С ДОРИСУВАНЕ. <i>Картичка</i>	27
ТЕМА 15. ЦВЕТОВЕТЕ НА ЗИМАТА. <i>Зимна пързалка</i>	29
ТЕМА 16. СВЕТЪТ НА ИЗОБРАЗИТЕЛНОТО ИЗКУСТВО. <i>Малкият творец</i> (диагностика на междинно равнище)	30
ТЕМА 17. ОБРАЗИ ОТ ФИГУРИ. <i>Апликирани форми</i>	31
ТЕМА 18. НАРОДНО ТВОРЧЕСТВО. <i>Украса на съдове</i>	33
ТЕМА 19. МОДЕЛИРАНЕ НА ЧОВЕШКА ФИГУРА. <i>Спортист</i>	35
ТЕМА 20. ТРАДИЦИИ И ОБИЧАИ. <i>Проект „Кукерска маска“</i>	36
ТЕМА 21. РАЗКАЗ В КАРТИНКИ. <i>Приключенията на</i>	38
ТЕМА 22. МУЗИКАТА В ЦВЯТ И ОБРАЗ. <i>Музика в цветове и картини</i>	39
ТЕМА 23. ЗАБАВНИ БУКВИ И ЦИФРИ. <i>Весели имена</i>	40
ТЕМА 24. ОБРАЗИ И ЗНАЦИ. <i>В зоопарка</i>	41
ТЕМА 25. ПРОЛЕТНА ПАЛИТРА. <i>Рисувам пролетта</i>	43
ТЕМА 26. ПРОЛЕТНИ ПРАЗНИЦИ. <i>Великденска украса</i>	44
ТЕМА 27. ЗЕМЯТА – НАШ ДОМ. <i>За чиста планета</i>	45
ТЕМА 28. ХУДОЖЕСТВЕНА КОНСТРУКЦИЯ. <i>Групов проект „Приказен замък“</i>	47
ТЕМА 29. ИЛЮСТРАЦИЯ. <i>Имало едно време</i>	48
ТЕМА 30. ДЕЦАТА ПО СВЕТА. <i>Приятели от близо и далеч</i>	49
ТЕМА 31. В ХУДОЖЕСТВЕНАТА ГАЛЕРИЯ. <i>Изложба</i>	51
ТЕМА 32. ИЗХОДЯЩА ДИАГНОСТИКА. <i>Вече знам и мога</i>	52
РЕЧНИК	57

Българска. Първо издание. 2016 г.
Формат 60x90/8
Печ. коли 9
Издателство „Бит и техника“ ООД,
Варна 9009, ул. „Кап. Райчо Николов“ №101
Печат „Хеликс Прес“ ЕООД – Варна
ISBN 978-954-9412-67-3

КНИГА ЗА УЧИТЕЛЯ
ИЗОБРАЗИТЕЛНО
ИЗКУСТВО
за първи клас

